

Investigating Factors Influencing the Internal Audit Effectiveness and Evaluating Internal Audit Role in Risk Management and Internal Controls of Keshavarzi Bank

Katayoun Barkhordar¹, Amin Nazemi², Navid Reza Namazi³

Received: 2021/05/21

Approved: 2021/08/07

Research Paper

Abstract

The purpose of this study is investigating factors that influencing the internal auditing effectiveness and then evaluating the role of this department in risk management and internal controls of Keshavarzi bank. This research is applied and a descriptive. Required data were collected from 78 bank experts in different organizational categories including internal auditors and inspectors, senior managers and experts in charge of Keshavarzi bank by questionnaire in 2019. The research hypotheses were analyzed by using SPSS software and the statistical method of Smart PLS software with structural equation modeling. The results showed that the factors of internal auditing independence, internal auditor's competence, management support of internal audit, internal auditing size and the relationship of internal and independent auditors had a significant positive effect on the effectiveness of internal auditing. Also, the effectiveness of internal auditing improves the bank's internal controls but does not have a significant impact on improving bank risk management. Based on the results of this study, it is better to involve internal auditors with risk management in the risk assessment process, setting up an internal auditing program with a risk-based approach to identify the priorities of the internal auditors' activity, to providing a more effective internal audit in Keshavarzi bank.

Key Words: Internal Audit Effectiveness, Internal Auditors Independence, Relationship between Internal and Independent Auditors, Management Support, Internal Controls, Risk Management.

 10.22034/ARJ.2021.245328

1. MSc. of Accounting, Shiraz University, Shiraz, Iran . accountant_shiraz@yahoo.com

2. Assistant Professor of Accounting, Shiraz University, Shiraz, Iran. (Corres Ponging Author) aminnazemi@gmail.com

3. Assistant Professor of Accounting, Shiraz University, Shiraz, Iran . navidnamazi2003@yahoo.com

<http://article.iacpa.ir>

بررسی عوامل مؤثر بر اثربخشی حسابرسی داخلی و ارزیابی نقش حسابرسی داخلی در مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی بانک کشاورزی

کتایون برخوردار^۱، امین ناظمی^۲، نویدرضا نمازی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۳۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۵/۱۶

مقاله‌ی پژوهشی

چکیده

هدف این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر اثربخشی حسابرسی داخلی و ارزیابی نقش این واحد در مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی بانک کشاورزی است. این پژوهش از حیث هدف یک پژوهش کاربردی و همچنین از دسته پژوهش‌های پیمایشی و توصیفی است. داده‌های مورد نیاز از ۷۸ نفر از صاحب‌نظران بانکی در رده‌های مختلف سازمانی شامل حسابرسان داخلی و بازرسان، مدیران ارشد و کارشناسان مسئول بانک کشاورزی به وسیله‌ی پرسشنامه در سال ۱۳۹۸ جمع‌آوری شد. تجزیه و تحلیل فرضیه‌های پژوهش با استفاده از نرم‌افزار SPSS و روش آماری معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار Smart PLS انجام گردید. نتایج پژوهش نشان داد که عوامل استقلال حسابرسی داخلی، صلاحیت حسابرسان داخلی، حمایت مدیریت از حسابرسی داخلی، اندازه‌ی حسابرسی داخلی و ارتباط حسابرسان داخلی و مستقل بر اثربخشی حسابرسی داخلی تأثیر مثبت معناداری دارند. همچنین اثربخش بودن حسابرسی داخلی باعث بهبود کنترل‌های داخلی بانک می‌شوند اما بر بهبود مدیریت ریسک بانک تأثیر معناداری ندارد. بر اساس نتایج پژوهش بهتر است ضمن مشارکت حسابرسان داخلی با مدیریت ریسک در فرآیند ارزیابی ریسک، تنظیم برنامه‌ی حسابرسی داخلی با نگرش مبتنی بر ریسک برای شناسایی اولویت‌های فعالیت حسابرسان داخلی، زمینه‌ی اثربخشی مؤثرتر حسابرسی داخلی را در بانک کشاورزی فراهم نمود.

واژه‌های کلیدی: اثربخشی حسابرسی داخلی، استقلال حسابرسان داخلی، ارتباط بین حسابرسان داخلی و مستقل، حمایت مدیریت، کنترل‌های داخلی، مدیریت ریسک

doi: 10.22034/ARJ.2021.245328

accountant_shiraz@yahoo.com

aminnazemi@gmail.com

navidnamazi2003@yahoo.com

http://article.iacpa.ir

۱. کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه شیراز

۲. استادیار حسابداری، دانشگاه شیراز (نویسنده مسئول).

۳. استادیار حسابداری، دانشگاه شیراز

۱- مقدمه

حسابرسی داخلی نقش ارزنده‌ای در ارکان راهبری شرکت، مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی به ویژه در بانک‌ها دارد. دامنه‌ی فعالیت حسابرسان داخلی در بانک‌ها (برخلاف بازرسان که تنها قوانین و مقررات را بررسی می‌نمایند)، کارایی، اثربخشی، صرفه‌ی اقتصادی عملیات (اهداف مدیریتی) و گزارشگری صورت‌های مالی (اهداف گزارشگری) را نیز در بر می‌گیرد. با توجه به اهمیت این اهداف، لازم است حسابرسان داخلی از ویژگی‌های حرفه‌ای مانند صلاحیت و استقلال برخوردار باشند و نقش خود در اطمینان‌بخشی نسبت به اطلاعات مالی را با مشاوره در زمینه‌ی امور راهبری، مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی بانک‌ها به نحو شایسته ایفا نمایند (ایمانی‌برندق، حسینی‌غنچه و جاویدی‌اصل، ۱۳۹۴). علاوه بر این، حسابرسی داخلی به واسطه‌ی تخصصی که از درک ریسک‌های سازمان و کنترل‌های داخلی برای کاهش ریسک‌ها دارد، مدیریت را یاری و توصیه‌هایی برای بهبود ارائه می‌کند. سازمان‌های فاقد نهاد حسابرسی داخلی، نه تنها از خدمات حرفه‌ای حسابرسی داخلی محروم مانده‌اند بلکه در معرض ریسک اتکا بر مدیریت برای کنترل ریسک هستند. در بسیاری موارد مدیریت ارشد فاقد دیدگاه بی‌طرف و مستقل و نیز مهارت کنترل ریسک است. بررسی تاریخی و پیشینه‌ی حرفه‌ی حسابرسی داخلی در ایران (به طور نمونه: کمالی‌زارع، ارباب‌سلیمانی، ۱۳۹۳) نشان می‌دهد که با وجود تغییرات به‌وجود آمده در محیط اقتصادی و حرفه‌ای حسابداری، به دلیل عدم حمایت مدیران سطوح بالا و کارکنان واحد تجاری و عدم هماهنگی لازم بین عملیات حسابرسی داخلی و نیازهای مدیریت واحد تجاری، دگرگونی بنیادی در این حرفه صورت نگرفته است (زمان، ۱۳۹۴). همچنین عدم دانش فنی و حرفه‌ای نزد حسابرسان و بازرسان داخلی، زمینه‌های بی‌اثر بودن حضور و وجود این واحد و اشخاص را در هر سیستمی فراهم می‌کند و در این شرایط امکان بروز مشکلات و انواع ریسک‌ها و سوءاستفاده‌ها تشدید می‌شود. بدیهی است که این موضوع در بروز بحران‌های جدی برای مؤسسات مالی و بانک‌ها که اساساً بر پایه‌ی اعتماد مردم قادر به ادامه‌ی فعالیت هستند، تأثیر بسزایی دارد.

شواهد اندکی نیز در خصوص شرایط مطلوب برای افزایش اثربخشی حسابرسی داخلی در بانک‌ها گزارش شده است (نصراللهی، ۱۳۹۴). همچنین جایگاه حسابرسان داخلی در بهبود کنترل‌های داخلی و به‌خصوص مدیریت ریسک بانک‌ها در مطالعات گذشته به خوبی تبیین نشده است. اهمیت این موضوع در بانک‌های دولتی و تخصصی نظیر بانک کشاورزی با گستره فعالیت‌های متنوع این حوزه بیش‌تر به نظر می‌رسد. با توجه به الزام بازسازی ساختار مالی بانک‌های دولتی که در راستای قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور به بانک‌ها ابلاغ شده است به ساختار مالی بانک‌ها اشاره دارد. لذا در زمینه‌ی ارزیابی اثربخشی حسابرسی داخلی بانکی شواهد اندکی وجود دارد و علی‌رغم اهمیت جایگاه نظام بانکی در تأمین مالی اقتصاد کشور، بررسی جایگاه حسابرسان داخلی در بهبود سازوکارهای مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی در عین اهمیت، به عنوان یک حلقه‌ی مفقوده در پژوهش‌های حسابداری وجود

دارد. این پژوهش از آن جهت اهمیت پیدا می‌کند که به تبیین دیدگاه افراد صاحب‌نظر بانکی در خصوص موضوع عوامل مؤثر بر اثربخشی حسابرسی داخلی و نقش آن‌ها در مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی بانک‌ها می‌پردازد. این مطالعه به دنبال پاسخ به این پرسش‌ها است که آیا حمایت مدیریت بر اثربخشی حسابرسی داخلی تأثیر دارد؟ آیا صلاحیت کارکنان حسابرسی بر اثربخشی حسابرسی داخلی تأثیر دارد؟ تأثیر استقلال حسابرسی داخلی، اندازه‌ی حسابرسی داخلی و ارتباط حسابرسان داخلی و حسابرسان مستقل بر اثر بخشی حسابرسی داخلی چگونه است؟ افزون بر این آیا اثربخشی حسابرسی داخلی می‌تواند بر بهبود مدیریت ریسک و بهبود کنترل‌های داخلی تأثیر داشته باشد؟ در راستای پاسخ به پرسش‌های ذکر شده، هدف این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر اثربخشی حسابرسی داخلی و ارزیابی نقش حسابرسی داخلی در مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی در بانک‌ها است.

با توجه به مطالب عنوان شده و اهمیت حسابرسی داخلی در بانک‌ها، به نظر می‌رسد به منظور بهینه شدن عملکرد حسابرسی داخلی ابتدا باید عوامل تأثیرگذار بر اثربخشی حسابرسی داخلی ارزیابی و سپس جایگاه آن در بهبود مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی بررسی شود. بنابراین ابتدا به بیان مبانی نظری و پیشینه‌ی پژوهش پرداخته می‌شود. در ادامه پس از تدوین الگوی مفهومی، فرضیه‌ها و تشریح روش‌شناسی مطالعه، یافته‌ها، پیشنهادها و محدودیت‌های پژوهش ارائه می‌گردد.

۲- مبانی نظری پژوهش

حسابرسی داخلی: بر اساس نظریه‌ی نمایندگی، شرکت شامل مجموعه‌ای از روابط قراردادی بین سهامداران (مالکان) و مدیران (نمایندگان) است که کار استفاده از منابع آنان را بر عهده دارد (پاینه، پترنکو، ۲۰۱۹). مدیران در سازمان به نمایندگی از مالکانی کار می‌کنند که اجازه و اختیار برخی از تصمیم‌گیری‌ها را به مدیران تفویض کرده‌اند. مدیران می‌توانند از این اختیارات برای برخورداری از منافع شخصی‌شان سوءاستفاده کنند. هیأت مدیره برای آن که بتواند از نزدیک ناظر بر عملکرد مدیران باشد از خدمات حسابرسی داخلی استفاده می‌کند. نظریه‌ی نمایندگی مدعی است که حسابرسی داخلی همانند دیگر سازوکارهای مداخله‌گر هم‌چون گزارشگری مالی و حسابرسی مستقل به حفظ بهینگی قرارداد بین مدیران و سهامداران کمک می‌کند و این سهامدار است که در قبال حفظ منافع خود هزینه‌ی کارکرد حسابرسی داخلی را پرداخت می‌کند (آدامز، ۱۹۹۸).

طبق تعریف انجمن حسابرسان داخلی آمریکا، حسابرسی داخلی نوعی فعالیت اطمینان‌دهی و مشاوره‌ای مستقل و بی‌طرفانه است که با هدف ارزش‌آفرینی و بهبود عملکرد سازمان انجام می‌شود. حسابرسی داخلی با اتخاذ رویکردی منظم و روشمند به سازمان کمک می‌کند تا به هدف‌های خود دست یابد و اثربخشی فرآیندهای مدیریت ریسک، کنترل‌ها و حاکمیت را ارزیابی و بهبود بخشد. بر اساس بند ۳ استاندارد حسابرسی شماره‌ی ۶۱۰ ایران، کمیته‌ی فنی سازمان

حسابرسی نیز در رابطه با حسابرسی داخلی بیان می‌کند که «حسابرسی داخلی یعنی وظیفه‌ی ارزیابی که در داخل واحد مورد رسیدگی و توسط کارکنان آن به منظور ارائه‌ی خدمت به آن واحد به‌وجود می‌آید و یکی از ارکان اصلی محیط کنترلی محسوب می‌شود». افزون بر این ارزیابی و بررسی کیفیت و اثربخشی سیستم‌های حسابداری و کنترل داخلی از جمله وظایف اصلی آن است (کمیته‌ی تدوین استانداردهای حسابرسی، ۱۳۹۳). تعریف مزبور دلالت بر این دارد که حسابرسی داخلی دستخوش یک تغییر پارادایم از تأکید بر پاسخگویی در مورد گذشته به بهبود نتایج آینده قرار گرفته است تا به صاحبکاران کمک کند و به طور مؤثرتر و کارآمدتر عمل نمایند (میهرت، ایسما، ۲۰۰۷).

حمایت مدیریت از حسابرسی داخلی: انجمن حسابرسان داخلی آمریکا (۲۰۱۱) بیان می‌کند که مدیریت با حمایت از عملیات حسابرسی داخلی در واقع خدمات بیمه‌ای را به واسطه حسابرسی داخلی برای عملیات سازمان به‌خصوص در بحث‌های کنترلی ایجاد می‌کند. در این ارتباط عملیات حسابرسی داخلی می‌تواند ریسک مربوط به کنترل و سایر عملیات سازمان را ارزیابی نماید و به مدیریت در طراحی و به‌کارگیری کنترل‌های مؤثر به‌خصوص در فرآیندهای گزارشگری مشاوره دهد. همچنین قانون ساربزاکسلی بخش ۳۰۳ نیز بر حمایت مدیریت به‌منظور ارائه خدمات تضمین شده کنترلی توسط حسابرس داخلی تأکید داشته است. چنانچه کنترل‌ها مشکلی داشته باشند حسابرسی داخلی می‌تواند با ارزیابی برنامه‌های مدیریت برای تصحیح و ارتقای برنامه‌ها اقدام نماید (سلیمانی‌امیری، طاهری، ۱۳۹۷).

حمایت مدیران ارشد شامل پاسخگویی آن‌ها نسبت به یافته‌ها و توصیه‌های حسابرسان داخلی همراه با تعهداتشان نسبت به تقویت بخش حسابرسی داخلی می‌باشد. یافته‌ها و توصیه‌های حسابرسی داخلی هنگامی به سازمان در راستای دستیابی به اهداف خود کمک می‌کند که مدیریت متعهد به اجرای آن‌ها شود. اجرای توصیه‌های حسابرسی داخلی اثربخشی حسابرسی را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد. از طرف دیگر، مدیریت سازمان به عنوان مشتری دریافت خدمات حسابرسی داخلی به حساب می‌آید و در نتیجه تعهد مدیریت نسبت به استفاده از توصیه‌های حسابرسی و حمایت آن در تقویت حسابرسی داخلی برای اثربخشی حسابرسی بسیار حیاتی است (ساویر، ۱۹۹۵). هایلمازیم، (۲۰۱۴)، میهرت و ایسما (۲۰۰۷) در مطالعه‌ی موردی در خصوص اثربخشی در سازمان‌های دولتی نشان دادند که مؤلفه‌ی حمایت مدیریت ارشد شامل واکنش به یافته‌ی حسابرسی و تعهد به تقویت حسابرسی داخلی تأثیر با اهمیتی بر اثربخشی حسابرسی داخلی دارد. با توجه به این موضوع، حسابرس داخلی انتظار دارد مدیریت ارشد سازمان اولین گام‌ها را برای حمایت از فرآیند حسابرسی داخلی بردارد.

واحد حسابرسی داخلی باید دارای منابع کافی از نظر مالی، انسانی و نیروی خیره باشد (ایسیا، اکودا، ۲۰۱۲). مدیر حسابرسی داخلی باید ارزیابی منظم از مهارت‌های مورد نیاز برای انجام کار و کیفیت بودجه‌ی واحد حسابرسی داخلی برای استخدام و حفظ اعضای خبره و با تجربه در قبال چالش‌های کل سازمان و اجرای عملیات کافی، داشته باشد و به کمیته‌ی حسابرسی گزارش دهد

(انجمن حسابرسان داخلی، ۲۰۱۳).

طبق یافته احمد و همکاران (۲۰۰۹) کم بودن تعداد حسابرسان داخلی، مانع اصلی موفقیت واحد حسابرسی داخلی در بخش عمومی مالزی است. به عقیده آنان، پشتیبانی قوی مدیریت موجب می‌شود که واحدهای حسابرسی داخلی، کارکنان و منابع کافی داشته باشند و کارکنان بتوانند مسئولیت ایشان را با موفقیت انجام دهند. به نظر علی، گلوپیک، علی، احمی و سهدان (۲۰۰۷)، کمبود پرسنل واجد شرایط یکی از چالش‌های حسابرسی داخلی است. مدیر حسابرسی داخلی باید مراقبت کند که منابع حسابرسی داخلی، کافی و مناسب باشد و آن‌ها را به‌طور مؤثر مورد استفاده قرار دهد. تعداد بیش‌تر کارکنان، نشان‌دهنده‌ی اندازه‌ی بزرگ‌تر واحد حسابرسی داخلی است. با توجه به تأثیر حمایت مدیریت بر اثربخشی کنترل‌های داخلی، فرضیه‌ی اول پژوهش به شرح زیر تدوین می‌شود:

فرضیه‌ی ۱: حمایت مدیریت تأثیر مثبت معناداری بر اثربخشی حسابرسی داخلی دارد.

صلاحیت کارکنان حسابرسی داخلی: استاندارد ۱۲۰۰ بخش ویژگی‌های انجمن حسابرسان داخلی، در مورد کارآزمودگی و دقت حرفه‌ای حسابرسان داخلی بیان می‌دارد: اگر حسابرسان داخلی فاقد دانش، توانایی‌ها و ویژگی‌های حرفه‌ای لازم برای انجام تمام یا بخشی از کار حسابرسی باشند، مدیر حسابرسی داخلی باید کمک و مشورت لازم را ارائه دهد. همچنین حسابرسان داخلی باید دانش کافی برای ارزیابی ریسک تقلب و ارزیابی مدیریت آن در سازمان داشته باشند ولی انتظار نمی‌رود که به اندازه‌ی دانش کسانی باشد که مسئولیت اصلی جست‌وجو و کشف تقلب بر عهده آن‌ها است. از طرف دیگر حسابرسان داخلی باید از دانش کافی در مورد ریسک‌های مهم فن‌آوری اطلاعات و کنترل‌ها و نرم افزارهای حسابرسی داخلی برای اجرای وظایف محول برخوردار باشند. البته انتظار نمی‌رود کلیه‌ی حسابرسان داخلی به اندازه‌ی فردی که مسئولیت اصلی وی حسابرسی فن‌آوری اطلاعات است خبره باشند (انجمن حسابرسان داخلی، ۲۰۱۳).

علاوه بر این، حسابرسان داخلی به مهارت‌های ارتباطی خوب، ترغیب، همکاری و تفکر انتقادی نیاز دارند تا به‌طور مؤثر وظایف خود را انجام دهند. مفهوم صلاحیت حرفه‌ای دربرگیرنده‌ی دو جنبه‌ی اساسی زیر است (همان):

الف) کسب صلاحیت حرفه‌ای: این کار نیازمند برخورداری از تحصیلات عالی است که بر اساس ضوابط تشکلهای حرفه‌ای مربوط از طریق آموزش ویژه، کارآموزی، گذراندن امتحانات و کسب تجربیات حرفه‌ای تکمیل می‌شود.

ب) حفظ صلاحیت حرفه‌ای: حفظ این موضوع مستلزم آگاهی مستمر از تغییر و تحولات حرفه، به ویژه به‌کارگیری برنامه‌ای است که در اثر اجرای آن اطمینان حاصل شود که خدمات حرفه‌ای (با استفاده از یک سیستم کنترل کیفی مناسب) با کیفیت مطلوب و در انطباق با اصول و ضوابط حرفه‌ای ارائه می‌شود. مطابق با توضیحات ارائه شده، فرضیه‌ی دوم به این شرح تدوین می‌شود:

فرضیه‌ی ۲: صلاحیت کارکنان حسابرسی داخلی تأثیر مثبت معناداری بر اثربخشی حسابرسی داخلی دارد.

استقلال حسابرسی داخلی: استقلال حسابرسی از دیرباز به عنوان محرک کلیدی در نقش حسابرسی داخلی مطرح بوده است. بر اساس بیانیه‌ی مفاهیم استقلال هیأت استانداردهای استقلال که در سال ۲۰۰۰ منتشر شد، استقلال حسابرسی عبارت است از: «رهایی از فشارها و سایر عواملی که توان حسابرسی برای تصمیم‌گیری بدون تعصب را می‌فرساید یا انتظار می‌رود که بفرساید». منظور از این تعریف این نیست که حسابرسی باید از همه‌ی فشارها و سایر عوامل مؤثر بر توان تصمیم‌گیری وی رها و آزاد باشد اما حسابرسی باید از عوامل بااهمیتی که توان او را برای تصمیم‌گیری بدون غرض کاهش می‌دهد، در امان باشد (بزرگ‌اصل، ۱۳۸۰). برای مفهوم استقلال حسابرسی سه بعد ارائه شده است (حساس‌یگانه، ۱۳۸۸، به نقل از: متز، شرف، ۱۹۶۱):

- استقلال برنامه‌ریزی حسابرسی: یعنی آزادی از کنترل یا تأثیر بی‌جا در انتخاب روش‌ها و رویه‌های حسابرسی و محدوده‌های کاربرد آن‌ها. در این رابطه، حسابرسی لازم است آزادی تدوین برنامه‌ی خود را هم بر اساس مراحل لازم، حجم نمونه و هم دامنه‌ی حسابرسی، داشته باشد.

- استقلال گردآوری و ارزیابی شواهد مناسب: یعنی آزادی از کنترل یا تأثیر بی‌جا در انتخاب زمینه‌ها، فعالیت‌ها، روابط فردی و خط‌مشی‌های مدیریتی که باید مورد بررسی قرار گیرند. در این رابطه لازم است که راه دستیابی به هیچ منبع اطلاعاتی مشروع بر روی حسابرسی مسدود نباشد.

- استقلال گزارشگری: یعنی آزادی از کنترل یا تأثیر بر گزارش یافته‌های حسابرسی. علاوه بر تأکید بر استقلال حسابرسی مستقل، ساختارهای حرفه‌ای و تدوین‌کنندگان استانداردها، استقلال و بی‌طرفی حسابرسان داخلی را نیز تجویز کرده‌اند. بر خلاف چیزی که در واقعیت سازمان‌ها وجود دارد، استقلال و بی‌طرفی حسابرسی داخلی به عنوان عامل کلیدی در اثربخشی آن است (شمشیری‌یگانه، ۱۳۹۴). بیلابی (۲۰۰۷) معتقد است استقلال به مفهوم آزاد بودن از هر نوع اثر مدیر در زمان انجام حسابرسی و صدور گزارش است. اگر واحد حسابرسی داخلی بزرگ‌تر باشد، می‌تواند استقلال بیش‌تری داشته باشد. در طول سالیان گذشته، نهادهای حرفه‌ای و استاندارداران بر اهمیت استقلال و بی‌طرفی حسابرسان داخلی برای کیفیت حسابرسی داخلی علی‌رغم وضعیت استخدامی آن‌ها در سازمان تأکید کرده‌اند. استقلال و بی‌طرفی از عناصر کلیدی اثربخشی هستند. مطالعات دیگر بر فقدان استقلال در عملکرد حسابرسی داخلی و افزایش نگرانی‌ها تمرکز کرده‌اند و این که چگونه این عدم استقلال می‌تواند بر عملکرد حسابرسی داخلی تأثیر بگذارد (احمد، عثمان، جوزف، ۲۰۱۲). بر این اساس، فرضیه‌ی سوم و چهارم تدوین می‌گردد:

فرضیه‌ی ۳: استقلال حسابرسی داخلی تأثیر مثبت معناداری بر اثر بخشی حسابرسی داخلی دارد.

فرضیه‌ی ۴: اندازه حسابرسی داخلی تأثیر مثبت معناداری بر اثربخشی حسابرسی داخلی دارد. ارتباط حسابرسان داخلی و مستقل: هر چند هدف اولیه‌ی حسابرسی داخلی از اهداف حسابرسی مستقل متفاوت است ولی علایق و منافع مشترکی دارند که مبنا و اساسی برای

همکاری بین آن‌ها فراهم می‌آورد. در حالی که وظایف حسابرسی داخلی بخش مهمی از سیستم کنترل داخلی است اما اتکای حسابررس مستقل بر کار حسابررس داخلی احتمالاً باعث کاهش مقدار کار انجام شده توسط حسابررس مستقل و کاهش هزینه‌های حسابررسی مستقل می‌شود (عبدالرحمان، بریرلی، جی ویلیام، ۲۰۰۴).

والاس (۱۹۸۴) شیوهی کمک حسابرسان داخلی به حسابرسان مستقل را به شرح ذیل بیان می‌کند:

• **همکاری سازمانی:** این مورد شامل تهیهی جداول کمکی، گردآوری اسناد و مدارک برای بررسی، اصلاح اسناد برای تسهیل امور مختلف و گسترش روش‌های حسابررسی مبتنی بر سیستم‌های رایانه‌ای است.

• **کمک برای مرور و بررسی:** این مورد شامل تجزیه و تحلیل حساب‌ها، بررسی و مستند کردن کنترل‌ها، بررسی دقیق تغییرات و اطلاعات مرکز عملیات و بررسی‌های موقت طرح‌ها و راه‌حل‌ها می‌باشد.

• **تسهیل در انجام آزمون‌ها:** این مورد شامل مشاهدهی موجودی‌ها، تأیید اعتبار مشتریان، آزمون داده‌های حقوق و دستمزد، تجزیه و تحلیل حساب‌های مشکوک‌الوصول، آزمون رعایت مقررات و قوانین و کنترل کارمندان و آزمون‌های تراز حساب‌ها است.

• **کمک در تهیه و ارائه‌ی یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی:** این مورد معمولاً شامل بهره‌گیری از محتوای نامه‌ی مدیریت و هماهنگی دیدگاه‌های مدیریت با حسابرسان مستقل در مورد کنترل‌ها و عملیات است.

• **کمک‌های عمومی:** شامل بازرسی محل‌ها، به‌کارگیری حسابررسی‌های سیستم و حمایت از سیستم‌های موجود است (مشایخی، حسن‌زاده، وحیدی، منتی، ۱۳۹۴).

طبق مبانی نظری ارائه شده، فرضیهی پنجم به شرح زیر تدوین می‌گردد:

فرضیهی ۵: ارتباط حسابرسان داخلی و حسابرسان مستقل تأثیر مثبت معناداری بر اثربخشی حسابررسی داخلی دارد.

اثربخشی حسابررسی داخلی: وجود حسابررسی داخلی در سازمان‌ها، به تنهایی نمی‌تواند متضمن تحقق کامل اهداف سازمانی و مدیریتی باشد بلکه حسابررسی داخلی اثربخش و کارآمد به‌طور خاص به افراد درون سازمانی و به‌طور عام به افراد برون‌سازمانی، خدمات سودمندی ارائه می‌کند (جیکسون، پیتمن، ۲۰۰۶). در مطالعات گذشته، رویکرد و شیوه‌های اندازه‌گیری متنوعی برای اندازه‌گیری اثربخشی ارائه شده است. طبق یافته‌ی فتحی‌عبداللهی، آقایی (۱۳۹۶) منشور رسمی، دسترسی نامحدود، کارکنان شایسته، حمایت مدیریت ارشد و انطباق با استانداردهای حسابررسی حرفه‌ای ارتباط مستقیمی با اثربخشی حسابررسی داخلی دارند. از دیدگاه انصاری و ده‌یادگاری (۱۳۸۹) استفادهی ابزاری از فن‌آوری اطلاعات توسط حسابرسان، مهارت‌های کارکنان حسابررسی داخلی در زمینه فن‌آوری اطلاعات، بر اثربخشی حسابررسی داخلی مؤثر است. نتایج پژوهش موکاتاش (۲۰۱۱) نشان داد که گردش کارکنان، برون‌سپاری فعالیت حسابررسی

داخلی، داشتن کتابچه‌ی راهنمای رسمی، منشور حسابرسی و داشتن واحد کنترل کیفیت، باعث اثربخش‌تر شدن حسابرسی داخلی می‌شود. نتیجه پژوهش موکاتاش (۲۰۱۳) بیانگر آن است که کمیته‌های حسابرسی مؤثر با افزایش عینیت حسابرسان داخلی، جایگاه عملکرد حسابرسی داخلی را تقویت می‌کند.

مدیریت ریسک: منظور از مدیریت ریسک شناسایی، تحلیل و کنترل اقتصادی ریسک‌ها یا احتمال خطرهایی است که می‌تواند دارائی‌ها و درآمدهای بنگاه اقتصادی را تهدید نماید (زندحسامی، ساوجی، ۱۳۹۱). در واقع، مدیریت ریسک همان سامانه‌ای است که جهت نظم‌بخشی به عملیات مقابله با عدم قطعیت یا احتمال انحراف طراحی می‌شود. مدیریت ریسک مانند یک رادار جلویی عمل کرده و آینده‌ی غیرقطعی را جست‌وجو می‌کند تا چیزهایی را که ممکن است سبب خطری مهم شوند، شناسایی و از آن‌ها اجتناب شود و یا فرصتی مهم کشف شود (دری، حمزه‌ای، ۱۳۸۹). مدیریت ریسک یکی از مهم‌ترین ارکان سیستم‌های مالی و بانکی و در برگیرنده‌ی آن قسمت از فعالیت‌های بانک است که مجموعه ریسک‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. تعیین، اندازه‌گیری، مشاهده و کنترل ریسک‌ها فرآیند مدیریت ریسک را تشکیل می‌دهند. هدف اصلی مدیریت ریسک در هر سازمان، ارائه‌ی بهترین عملکرد و بهینه‌سازی استفاده از سرمایه و به حداکثر رساندن ارزش دارایی‌های سهامداران است که با استفاده از تدابیر مناسب و راهکارهای به موقع، ریسک‌های اساسی از جمله ریسک اعتباری، ریسک بازار و ریسک عملیاتی را پوشش می‌دهند. از این رو هدف مدیریت ریسک، حذف ریسک‌ها از فعالیت بانک نیست بلکه ایجاد تعادل بهینه میان ریسک و بازدهی است (محرابی، ۱۳۸۹). در شرایطی که مدیریت ریسک بخش مهمی از فرآیند راهبردی سازمان را تشکیل می‌دهد، نقش حسابرسان داخلی برای مدیران بااهمیت است (کالوی و کاپریمکان، ۲۰۱۵). حسابرسان داخلی علاوه بر ارزیابی ریسک‌ها در سازمان خود، باید قادر به تحلیل‌های پیچیده‌ی ریسک نیز باشند (آسار، ۲۰۰۹). اگرچه مدیریت ریسک از وظایف هیأت مدیره و مدیران ارشد است اما حسابرسان داخلی در ارائه‌ی مشاوره و حصول اطمینان از مدیریت ریسک نقش بااهمیتی دارند (استوارت، سویرامانیام، ۲۰۱۰). بورنابی و هاس (۲۰۰۹) معتقدند که در آینده بر اهمیت نقش حسابرسان داخلی در ارائه‌ی مشاوره و حصول اطمینان از مدیریت ریسک افزوده خواهد شد. بنابراین شناخت حسابرسان داخلی از نقش خود در فرآیند مدیریت ریسک حائز اهمیت است. بنابراین، فرضیه‌ی ششم به شرح زیر ارائه می‌شود:

فرضیه‌ی ۶: اثربخشی حسابرسی داخلی تأثیر مثبت معناداری بر بهبود مدیریت ریسک دارد. **کنترل‌های داخلی:** به نقل از (سویر، دیتن‌هوفر، چینر، ۲۰۰۳) در گذشته مفهوم کنترل‌های داخلی به بازبینی داخلی محدود می‌شد. در دهه‌ی ۱۹۳۰ سامانه‌ی بازبینی داخلی این چنین تعریف شد: هماهنگی سامانه‌ی حساب‌ها و رویه‌های اداری مربوط به آن‌ها به صورتی که کار یک کارمند که در چارچوب شرح وظایفش به صورت مستقل انجام می‌شود به صورت پیوسته کار کارمند دیگر را به عنوان عنصر مشخص درگیر در تقلب ممکن بازبینی کند. این اولین تعریف شناخته شده برای نشان دادن اهمیت کنترل‌های داخلی در کمک به پیش‌گیری یا کشف تقلب

است. (لمبی، ۱۳۹۰) سپس در سال ۱۹۴۹ انجمن حسابداران رسمی آمریکا تعریف کنترل‌های داخلی را بسط داد. این انجمن کنترل‌های داخلی را به صورت برنامه‌ی سازمان و تمام اقدامات و روش‌های هماهنگ پذیرفته در داخل کسب و کار برای حفاظت از دارایی‌ها، رسیدگی به صحت و اتکاپذیری داده‌های حسابداری، ارتقای کارایی عملیات و رعایت خط‌مشی‌های مدیریتی معین، تعریف کرد. این تعریف از کنترل‌های داخلی وسیع‌تر از مفهومی است که معمولاً به این اصطلاح نسبت داده می‌شود. زیرا این تعریف نشان می‌دهد سامانه‌ی کنترل‌های داخلی فراتر از مواردی است که مستقیماً در حوزه‌ی کارکردهای حسابداری و مالی قرار می‌گیرند.

کمیته‌ی سازمان‌های حامی کمیسیون تردوی، کنترل‌های داخلی را بدین شکل تعریف نموده است: «کنترل‌های داخلی فرآیندی (عملیاتی - مالی) است که متأثر از هیأت‌مدیره، مدیریت و سایر کارکنان واحد تجاری بوده و به منظور کسب اطمینان معقول از دستیابی به اهداف مرتبط با عملکرد، گزارشگری و رعایت قوانین و مقررات طراحی می‌شود» (کوزو، ۲۰۱۳).

بر اساس بند ۴ استاندارد شماره‌ی ۳۱۵ حسابرسی ایران «کنترل‌های داخلی فرآیندی است که توسط ارکان راهبری، مدیران اجرایی و سایر کارکنان به منظور ایجاد اطمینان معقول از دستیابی به اهداف واحد تجاری در خصوص قابل اتکا بودن گزارشگری مالی، کارایی و اثربخشی عملیات، رعایت قوانین و مقررات مربوط، طراحی، اعمال و حفظ شده است» (کمیته‌ی تدوین استانداردهای حسابرسی، ۱۳۹۳). با توجه به توضیحات ارائه شده، فرضیه‌ی هفتم به شرح زیر ارائه می‌شود:

فرضیه‌ی ۷: اثربخشی حسابرسی داخلی تأثیر مثبت معناداری بر بهبود کنترل‌های داخلی دارد.

۳- پیشینه‌ی پژوهش

موکاتاش (۲۰۱۱) در پژوهش خود به بررسی اثر عوامل موجود در اداره‌ی حسابرسی داخلی بانک‌های اماراتی بر عینیت کار آن‌ها پرداخت. نتایج نشان داد که بین عوامل درونی حسابرسی داخلی مانند: چرخش کارکنان، فعالیت‌های حسابرسی برون سپاری شده، داشتن کتابچه‌ی راهنمای رسمی، منشور حسابرسی و واحد کنترل کیفیت از یک طرف و عینیت حسابرسان داخلی از طرف دیگر رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین رابطه‌ی مثبت و معناداری بین استقلال فعالیت حسابرسی داخلی و عینیت حسابرسان داخلی وجود دارد.

کریستو (۲۰۱۳) نقش حسابرسان داخلی در سیستم بانکی آلبانی را در یک نظرسنجی ارزیابی کرد. نتایج مطالعه نشان داد که پاسخ دهندگان، حسابرسی داخلی را ضروری و دارای ارزش افزوده می‌دانند. همچنین نتایج نشان داد که کشف تقلب به‌عنوان اولویت حسابرسی داخلی در نظر گرفته نمی‌شود. زیرا ۳۲ درصد از پاسخ دهندگان بر این باور بودند که حسابرسان داخلی به ندرت به پیشگیری و شناسایی تقلب کمک می‌کنند. حسابرسان داخلی برای اطمینان از ثبات بانک‌ها، محافظت از دارایی‌های بانک‌ها، پیشگیری و کشف تقلب و بهبود سیستم کنترل‌های داخلی با توجه به تخصص، برآورده کردن استانداردهای بین‌المللی و محلی و هماهنگی با نیازهای کمیته‌ی

بازل با چالش روبرو هستند.

برتون، ماتیو، اسکوت و دیوید (۲۰۱۴) در مقاله‌ی خود درصد تمایل حسابرسان مستقل به استفاده از کار حسابرسی داخلی و میزان به‌کارگیری کار حسابرسی داخلی در حسابرسی مستقل را بررسی نمودند. نتایج نشان داد که چنانچه عملیات حسابرسی داخلی از کیفیت لازم برخوردار باشد، حسابرسی مستقل تمایل به استفاده از عملیات حسابرسی داخلی به عنوان منبعی خارج از عملیات حسابرسی مستقل دارد. به خصوص آن‌که عملیات حسابرسی داخلی در حوزه‌ی کنترل‌های داخلی و مدیریت ریسک از کیفیت لازم برخوردار باشد و گزارشات آن توسط حسابرسان داخلی تهیه شود.

محمدصلاح، ساکوهارسونو و عبدالغفار (۲۰۱۵) در پژوهش خود به تأثیر تعامل مدیریت ریسک و حسابرسان بر اثربخشی حسابرسی داخلی در بانک‌های تجاری لیبی پرداختند. در این مطالعه رابطه‌ی بین ویژگی‌های حسابرسی داخلی بانک‌های لیبی و مدیریت ریسک بررسی شد. نتایج نشان داد که همبستگی معناداری میان این دو وجود دارد. همچنین توانایی تیم حسابرسی و تعامل حسابرسی داخلی و کمیته‌ی حسابرسی موجب کارایی حسابرسی داخلی می‌شود و ریسک اعتباری بانک را کاهش می‌دهد.

دروگلاس، کاراجورجوس و آرامپاتزیس (۲۰۱۵) در پژوهش خود به بررسی عوامل مربوط به اثربخشی حسابرسی داخلی کشور یونان پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد که عوامل اصلی مؤثر بر اثربخشی حسابرسی داخلی عبارتند از: (۱) کیفیت حسابرسی داخلی، (۲) صلاحیت تیم حسابرسی داخلی، (۳) استقلال حسابرسی داخلی و (۴) حمایت مدیریت. نتایج همچنین نشان داد که استقلال حسابرسی داخلی اساس اثربخشی حسابرسی داخلی است.

اکارو، اکافر، نوانا و ایگبینویا (۲۰۱۷) در پژوهش خود به بررسی توانمندسازی عملکرد حسابرسی داخلی در مدیریت ریسک بانک‌های نیجریه پرداختند. آن‌ها چالش‌های حسابرسان داخلی در بانک‌های کوچک مالی و چگونگی تأثیر آن‌ها بر مدیریت ریسک را بررسی کردند. نتایج پژوهش نشان داد که عدم دسترسی به اطلاعات مربوط، بزرگ‌ترین مانع حسابرسان داخلی در ایفای نقش خود برای مدیریت ریسک تلقی می‌شود. فقدان آموزش کافی به کارکنان حسابرسی نیز یک مانع عمده دیگر محسوب شد.

الکاراله، نورسیاه، احمد، سیامسول‌آذری و دانیبا (۲۰۱۸) در پژوهش خود به تأثیر حسابرسی داخلی بر افشای اطلاعات حسابداری در بانک‌های اردن پرداختند. پاسخ‌دهندگان عقیده داشتند که نقش حسابرسی داخلی در افشای اطلاعات حسابداری بسیار چشمگیر است. نتایج نشان داد که همبستگی مثبت و معناداری بین افشای اطلاعات حسابداری و مهارت حسابرسی وجود دارد. نتایج این پژوهش به ادبیات موجود در زمینه‌ی عوامل مؤثر بر نقش حسابرسی داخلی در افشای حسابداری در کشورهای در حال توسعه مانند اردن کمک می‌کند.

پلتاک، سادارما و پاروانتی (۲۰۱۹) در پژوهش خود به بررسی عوامل تعیین‌کننده بر اثربخشی حسابرسی داخلی با پشتیبانی مدیریت به عنوان متغیر تعدیلی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد

که رابطه‌ی بین حسابرسان داخلی و مستقل، استقلال سازمانی و ادراک حسابرسان تأثیر مثبتی بر اثربخشی حسابرسی داخلی دارد. با این حال حرفه‌ای بودن حسابرسی تأثیر مثبتی بر اثربخشی حسابرسی داخلی ندارد و پشتیبانی مدیریت نمی‌تواند متغیر تعدیل کننده باشد.

چن، یانگ، ژانگ و ژو (۲۰۲۰) ابعاد کنترل‌های داخلی، مدیریت ریسک و نگهداشت وجه نقد را بررسی کردند. آنان دریافتند که شرکت‌هایی با کیفیت کنترل داخلی بالاتر، دارای پول نقد غیرعادی کمتر هستند و این اثر تحت تأثیر کیفیت حاکمیت شرکتی نیست. افزون بر این، شرکت‌های دارای کیفیت کنترل داخلی بالاتر، سود سهام را افزایش می‌دهند و احتمالاً سرمایه‌گذاری‌های آنان افزایش می‌یابد.

چن، لی، هان و ما (۲۰۲۱) نقش کنترل‌های داخلی در کارایی سرمایه‌گذاری را مورد واکاوی قرار دادند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که کنترل‌های داخلی رابطه‌ی بین توانایی مدیریتی و سرمایه‌گذاری بیش از حد را مهار می‌کند اما رابطه‌ی بین توانایی مدیریتی و سرمایه‌گذاری کم را ارتقا می‌دهد.

گرچی فرد (۱۳۹۱) به بررسی تحلیلی اثربخشی حسابرسی داخلی در شرکت نفت مناطق مرکزی ایران و شرکت‌های تابعه پرداخت. نتیجه‌ی پژوهش وی نشان داد که حسابرسی داخلی در شرکت‌های مزبور از اثربخشی قابل قبولی برخوردار نیست. همچنین میزان اهمیت (ضریب) معیارهای مختلف مورد مطالعه جهت ارزیابی اثربخشی حسابرسی مشخص و تأثیر اطلاعات جمعیت شناختی مانند دیدگاه‌های پاسخ‌دهندگان بر اساس میزان تحصیلات، سابقه کار، سمت اداری و رشته‌ی تحصیلی بر اثربخشی مطالعه کرد. در مجموع عوامل عدم اثربخشی حسابرسی داخلی شامل: نبود جایگاه سازمانی مناسب، فقدان کمیته‌ی حسابرسی، نبود ارتباط میان حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی، نبود حمایت مدیریت از حسابرسان داخلی، به موقع نبودن گزارش حسابرسان داخلی، و نبود اهداف مدون برای حسابرسی داخلی شناسایی شد.

مؤمن‌زاده (۱۳۹۳) به بررسی دیدگاه مدیران و حسابرسان داخلی دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران و ایران در مورد نقش حسابرسان داخلی و عوامل مؤثر بر اثربخشی عملکرد حسابرسی داخلی در دانشگاه‌ها پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که از دیدگاه پاسخ‌دهندگان مهم‌ترین عوامل مؤثر بر اثربخشی عملکرد حسابرسی داخلی به ترتیب شامل: گزارش یافته‌های حسابرسی داخلی به بالاترین مقام دانشگاه (هیأت امناء)، افزایش آگاهی و مهارت حسابرسان داخلی از طریق شرکت در دوره‌های آموزشی، تأمین جایگاه سازمانی و استقلال حسابرسان داخلی است.

شمشیری‌یگانه (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر اثربخشی حسابرسی داخلی در شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های تابعه پرداخت. بر این اساس، پنج عامل درون سازمانی شامل صلاحیت حسابرسان داخلی، اندازه یا تعداد افراد موجود در واحد حسابرسی داخلی، ارتباط بین حسابرسان داخلی و حسابرسان مستقل، میزان حمایت مدیریت سازمان از واحد حسابرسی داخلی و میزان استقلال واحد حسابرسی داخلی بررسی شد. نتایج پژوهش نشان داد که متغیرهای مستقل صلاحیت حسابرسان داخلی و میزان حمایت مدیریت ارشد از حسابرسی

داخلی بر اثربخشی حسابرسی داخلی تأثیر مستقیم، و اندازه‌ی واحد حسابرسی داخلی بر اثربخشی حسابرسی داخلی تأثیر معکوس دارد. همچنین متغیرهای مستقل ارتباط بین حسابرسان داخلی و حسابرسان مستقل و نیز میزان استقلال واحد حسابرسی داخلی بر اثربخشی حسابرسی داخلی مؤثر نیست.

کیان مهر و نصیرزاده (۱۳۹۵) به بررسی عوامل اثرگذار بر اثربخشی حسابرسی داخلی در سازمان آستان قدس رضوی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که بین صلاحیت کارکنان حسابرسی داخلی، تخصص مالی حسابرسان داخلی، همکاری حسابرسان داخلی و حسابرسان مستقل، حمایت مدیریت ارشد از حسابرسان داخلی و استقلال حسابرسان داخلی و حسابرسان مستقل با اثربخشی حسابرسی داخلی رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

فتحی‌عبداللهی و آقایی (۱۳۹۶) در پژوهشی اثربخشی حسابرسی داخلی در عملکرد مدیریت ریسک و کنترل سازمان‌های دولتی را بررسی کردند. نتایج این مطالعه نشان داد که انطباق با استانداردهای حسابرسی حرفه‌ای، دسترسی نامحدود، منشور رسمی، حمایت مدیریت ارشد و کارکنان ارتباط مستقیمی با اثربخشی حسابرسی دارد. همچنین بین استقلال سازمانی حسابرسان داخلی و درک مدیر سازمان از حسابرسی داخلی با اثربخشی حسابرسی داخلی رابطه‌ی وجود ندارد و متغیر بودجه‌ی کافی با عملکرد مدیریت ریسک حسابرسی داخلی معکوس و با عملکرد کنترل حسابرسی داخلی رابطه‌ی مستقیم دارد.

اخروی‌جوقان، رحیمیان و قره‌داغی (۱۳۹۷) به بررسی عوامل مؤثر بر اثربخشی حسابرسی داخلی از دیدگاه اعضای کمیته‌ی حسابرسی پرداختند. نتایج پژوهش آنان حاکی از آن بود که ارتقای پنج عامل صلاحیت کارکنان حسابرسی داخلی، اندازه‌ی واحد حسابرسی داخلی، ارتباط حسابرسان داخلی و مستقل، پشتیبانی مدیریت از حسابرسی داخلی و استقلال واحد حسابرسی داخلی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به افزایش اثربخشی حسابرسی داخلی منجر می‌شود.

مسکنی و عبدلی (۱۳۹۹) نقاط ضعف کنترل‌های داخلی و موارد متأثر بر آن را واکاوی نمودند. نتیجه‌ی پژوهش آنان نشان داد که انگیزه‌های رقابتی مدیرعامل تأثیر مثبت سوگیری‌های رفتاری ضعف سیستم کنترل‌های داخلی را تعدیل می‌کند.

۴- روش‌شناسی پژوهش

۴-۱- نوع روش

این پژوهش از حیث هدف یک پژوهش کاربردی است. پژوهش کاربردی پژوهشی است که پژوهشگر به دنبال دستیابی به اطلاعاتی است که در موقعیت‌های عملی بتوان از آن‌ها استفاده کرد یا به‌وسیله‌ی آن مشکلی را حل کرد یا راه‌حل مسأله‌ای را به دست آورد. همچنین، پژوهش حاضر از دسته پژوهش‌های پیمایشی و توصیفی است. برای تدوین متون و ادبیات پژوهش از مطالعات کتابخانه‌ای استفاده می‌شود که در برگیرنده‌ی کتب، پایان‌نامه‌ها، و نشریات تخصصی

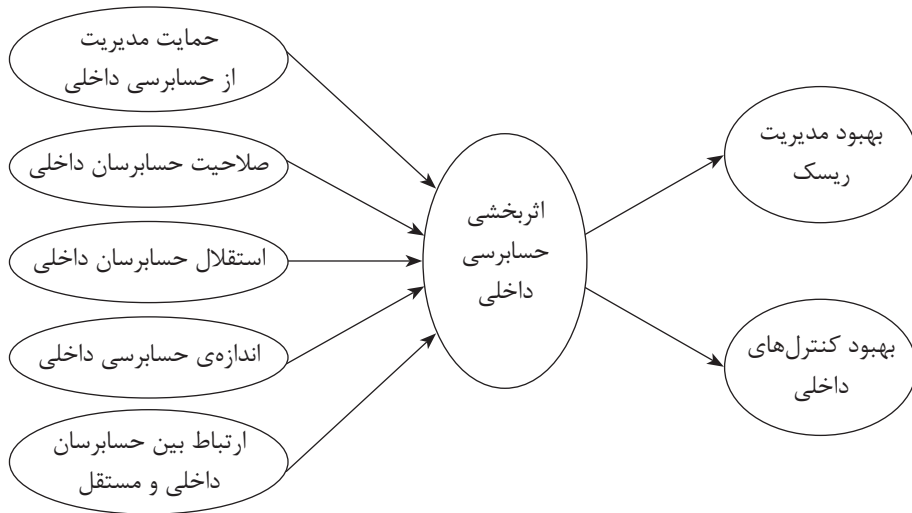
فارسی و انگلیسی و همچنین پایگاه‌های الکترونیکی است.

۲-۴- جامعه‌ی آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه‌ی آماری این پژوهش را حسابرسان داخلی و بازرسان، مدیران ارشد ادارات بانک و کارشناسان مسئول بانک کشاورزی، تشکیل می‌دهد. لازم به ذکر است اداره‌ی بازرسی و حسابرسی داخلی بانک کشاورزی زیر نظر مستقیم هیأت مدیره بانک فعالیت می‌کند و مسئولیت حسابرسی ۱۹۱۴ شعبه بانک در سراسر کشور را به عهده دارد و سالانه عملیات حسابرسی نیمی از شعب بانک را از طریق برون‌سپاری به مؤسسه‌ی حسابرسی داخلی وابسته به بانک کشاورزی انجام می‌دهد. نمونه‌ی آماری این پژوهش از میان حسابرسان داخلی و بازرسان، مدیران ارشد ادارات و کارشناسان مسئول بانک کشاورزی در استان‌های تهران و فارس انتخاب شده است. نمونه‌ی جمع‌آوری شده از استان فارس شامل تعداد ۵۲ پرسشنامه بوده که در سطح ۱۰۰ درصد توزیع و دریافت شد و در استان تهران افراد واجد شرایط برای پاسخ‌گویی در اداره‌ی مدیریت ریسک، اداره‌ی حسابرسی و بازرسی و اداره‌ی مالی و اداری جمعاً ۶۸ نفر بودند که تعداد ۲۶ پرسشنامه معادل ۳۸ درصد به عنوان نمونه انتخاب شدند. علت انتخاب این دو استان، دسترسی بهتر به جامعه‌ی آماری پژوهش و توانایی تعمیم نتایج آماری به کل جامعه‌ی مورد مطالعه است. پرسشنامه‌ی پژوهش هم به شکل کاغذی و هم به شکل الکترونیکی تهیه و توزیع شد. پژوهشگر شخصاً اقدام به توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه‌های کاغذی نمود و به دلیل عدم دسترسی به برخی از حسابرسان داخلی مأمور در شعب مختلف استان فارس، پرسشنامه‌ی الکترونیکی از طریق پست الکترونیکی و به‌کارگیری فضای مجازی در اختیار پاسخ‌دهندگان قرار گرفت. مجموعاً تعداد ۷۸ پرسشنامه، ۶۴ پرسشنامه به صورت کاغذی و ۱۴ پرسشنامه نیز به صورت الکترونیکی دریافت گردید که قابل استفاده در تحلیل و آزمون‌های آماری بودند. داده‌ها با استفاده از روش معادلات ساختاری و به کمک نرم افزار Smart PLS تحلیل شدند.

۳-۴- مدل و متغیرهای پژوهش

بر اساس مبانی نظری و پیشینه‌ی پژوهش ارائه شده، الگوی مفهومی تدوین شد. به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش، متغیرهای مورد مطالعه به دو گروه متغیرهای مستقل و وابسته تقسیم می‌شوند. متغیرهای مستقل این پژوهش عبارتند از: حمایت مدیریت از حسابرسان داخلی، صلاحیت حسابرسان داخلی، استقلال حسابرسی داخلی، اندازه‌ی حسابرسی داخلی، ارتباط بین حسابرسان داخلی و مستقل و اثربخشی حسابرسی داخلی. بر طبق نظریه‌های مرتبط با اثربخشی حسابرسی داخلی، پنج مؤلفه برای آن در نظر گرفته شد که برای آن‌ها نقش متغیر وابسته دارد. از طرفی، متغیر اثربخشی حسابرسی داخلی، برای دو متغیر وابسته بهبود مدیریت ریسک و بهبود کنترل‌های داخلی، نقش متغیر مستقل دارد. شکل ۱ الگوی مفهومی پژوهش است که روابط بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

شکل (۱) الگوی مفهومی پژوهش

برای هر یک از مؤلفه‌های الگوی مفهومی، سنجه‌های گوناگونی با استفاده از متون مربوط به مبانی نظری و پیشینه‌ی پژوهش در نظر گرفته شد. جدول ۱ این سنجه‌ها را نشان می‌دهد:

جدول ۱: خلاصه سنجه‌های مربوط به مؤلفه‌های الگوی مفهومی

سنجه	مؤلفه
۱. پشتوانه‌ی اجرایی کافی ۲. ارزیابی مستمر عملکرد حسابرسی داخلی ۳. توجیه مدیران رده‌های مختلف ۴. فرهنگ پاسخگویی	حمایت مدیریت از حسابرسی داخلی
۱. برنامه‌ی آموزشی مستمر ۲. دانش و تجربه ۳. مهارت‌های ارتباطی	صلاحیت حسابرسان داخلی
۱. دسترسی نامحدود به اسناد و اطلاعات ۲. جایگاه سازمانی مناسب	استقلال حسابرسان داخلی
۱. تعداد کارکنان ۲. بودجه‌ی کافی ۳. دسترسی به ابزار، فن‌آوری و نرم‌افزارهای رایانه‌ای ۴. به‌موقع بودن گزارش حسابرسی	اندازه‌ی حسابرسی داخلی
۱. نگرش نسبت به حسابرسان مستقل ۲. هماهنگی بین آنان ۳. افشای برنامه‌ی حسابرسی ۴. اتکا بر کار حسابرس داخلی ۵. تعداد دفعات برگزاری جلسات مشترک ۶. اشتراک‌گذاری کاربرگ‌ها	ارتباط بین حسابرسان داخلی و مستقل
۱. هدفمند بودن فعالیت حسابرسی داخلی ۲. هماهنگ بودن اهداف حسابرسی داخلی با اهداف و برنامه‌های بانک ۳. جایگاه سازمانی مناسب ۴. توجیه مدیران رده‌های مختلف در مورد فعالیت‌های حسابرسی داخلی ۵. دسترسی نامحدود به اسناد و اطلاعات ۶. اجرای کار طبق چارچوب استانداردهای حرفه‌ای ۷. پشتوانه‌ی اجرایی کافی برای پیگیری گزارشات حسابرسی داخلی ۸. برنامه‌ی آموزشی مستمر برای کارکنان حسابرسی داخلی ۹. دسترسی به ابزار و فن‌آوری‌ها و نرم‌افزارهای حرفه‌ای ۱۰. ارزیابی مستمر عملکرد حسابرسی داخلی.	اثربخشی حسابرسی داخلی

<p>۱. ارائه‌ی گزارش درباره ریسک‌های بااهمیت ۲. استفاده از یافته‌های حسابرسان داخلی توسط مدیران جهت ارزیابی ریسک‌ها ۳. وجود کنترل‌های مناسب در مواجهه با ریسک‌ها ۴. بهبود فرآیند مدیریت ریسک ۵. خلق سیاست‌های مقابله با بحران‌ها برای مدیریت ریسک.</p>	<p>مدیریت ریسک</p>
<p>۱. تهیه‌ی کتابچه یا دستورالعمل مؤثر برای انجام وظایف. ۲. در دسترس بودن دستورالعمل برای افراد مسئول کار ۳. ساختار سازمانی، شرح وظایف و تفویض اختیارات مناسب ۴. رعایت منشور اخلاقی و حرفه‌ای از سوی همه‌ی کارکنان و پایبندی مدیریت به اجرای آن ۵. حفاظت از دارایی‌ها ۶. اجرای مقررات و آیین‌نامه‌های بانک ۷. پیشگیری از جرایم و سوء استفاده‌ها و اشتباهات ۸. برقراری نظام صحیح شایسته سالاری و انتصابات ۹. ارزیابی عملکرد مدیران ارشد اجرایی و میانی و کارکنان ۱۰. اعتبار و درستی اطلاعات ۱۱. شفافیت گزارش‌های مالی ۱۲. اجرای هدف‌ها با استفاده از بودجه‌های مقرر برای عملیات و برنامه‌ها.</p>	<p>کنترل‌های داخلی</p>

این سنجه‌ها در قالب ۶۹ سؤال، به‌وسیله‌ی پرسشنامه از نمونه‌ی آماری شامل حسابرسان داخلی و بازرسان، مدیران ارشد ادارات و کارشناسان مسئول بانک کشاورزی در استان‌های تهران و فارس مورد پرسش قرار گرفت.

۵- یافته‌های پژوهش

۱-۵- اطلاعات جمعیت‌شناختی پژوهش

اطلاعات جمعیت‌شناختی پژوهش در جدول ۲ نشان داده شده است:

جدول (۲) اطلاعات جمعیت‌شناختی پژوهش

ردیف	شرح سؤال	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
۱	جنسیت	مرد	۶۹	۸۸,۴۶
		زن	۹	۱۱,۵۴
۲	سن	کم‌تر از ۳۰ سال	۳	۳,۸
		۳۱ تا ۴۰ سال	۱۸	۲۳,۱
		۴۱ تا ۵۰ سال	۳۹	۵۰
۳	تحصیلات	۵۱ و بیشتر	۱۸	۲۳,۱
		کاردانی	۳	۳,۸
		کارشناسی	۳۶	۴۶,۲
		کارشناسی ارشد	۳۳	۴۲,۳
۴	سمت	دکتر و بالاتر	۶	۷,۷
		مدیر حسابرسی داخلی	۲	۲,۶
		حسابرس داخلی	۴۵	۵۷,۷
		رئیس اداره	۳	۰۳,۸
		کارشناس مسئول	۱۶	۲۰,۵
	معاون اداره	۱۲	۱۵,۴	

۳۳,۳	۳۳,۳	۲۶	حسابداری	رشته‌ی تحصیلی	۵
۳۸,۵	۵,۱	۴	اقتصاد		
۳۹,۷	۱,۳	۱	مالی		
۷۵,۶	۳۵,۹	۲۸	مدیریت		
۱۰۰	۲۴,۴	۱۹	سایر رشته		
۰	۰	۰	کم‌تر از ۳ سال	تجربه‌ی شغلی	۶
۲,۶	۲,۶	۲	۳ تا ۵ سال		
۱۰,۳	۷,۷	۶	۶ تا ۱۰ سال		
۲۱,۸	۱۱,۵	۹	۱۱ تا ۱۵ سال		
۱۰۰	۷۸,۲	۶۱	بیش‌تر از ۱۵ سال		
۰	۰	۰	کاملاً ناآشنا	آشنایی با حسابرسی داخلی	۷
۲,۶	۲,۶	۲	نا آشنا		
۱۷,۹	۱۵,۴	۱۲	تا حدی آشنا		
۷۶,۹	۵۹	۴۶	آشنا		
۱۰۰	۲۳,۱	۱۸	کاملاً آشنا		

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل سؤال‌های عمومی پرسشنامه بیانگر آن است که از میان پاسخ‌دهندگان، مردان با ۸۸/۴۶ درصد نسبت به زنان، بیش‌ترین میزان فراوانی را دارند. ۵۰ درصد از اعضای نمونه این پژوهش، در رده‌ی سنی بین ۴۱ تا ۵۰ سال قرار دارند. ۴۲/۳ درصد و ۴۲/۲ درصد از اعضای نمونه به ترتیب دارای مدرک کارشناسی ارشد و کارشناسی هستند. پاسخگویان با سمت شغلی حسابرسی داخلی با ۴۵ نفر معادل ۵۷/۷ درصد از نمونه را تشکیل می‌دهند. پس از پاسخگویان با سمت حسابرسی داخلی بیش‌ترین فراوانی متعلق به پاسخگویان با سمت کارشناس مسئول است. این مورد بیانگر آن است که پاسخ‌دهندگان افراد مناسبی برای این پژوهش بوده‌اند. در بین اعضای نمونه، بیش‌ترین فراوانی را پاسخگویان با رشته‌ی تحصیلی متعلق به فراوانی متعلق به پاسخگویان با رشته‌ی تحصیلی حسابداری با ۳۳/۳ درصد از حجم نمونه است. در خصوص تجربه‌ی شغلی، طبقه کم‌تر از سه سال فاقد فراوانی و تمام افراد نمونه تجربه‌ی شغلی بالاتر از سه سال دارند. بیش‌ترین فراوانی در طبقه‌ی تجربه‌ی شغلی بیش‌تر از ۱۵ سال دیده می‌شود. افراد با تجربه‌ی شغلی ۱۵ سال و بیش‌تر ۷۸/۲ درصد از حجم نمونه را تشکیل می‌دهند. آمار به‌دست آمده نشان می‌دهد که تجربه‌ی شغلی نمونه‌ی آماری بالا و مطلوب است و در واقع ۸۹/۷ درصد از حجم نمونه تجربه‌ی شغلی بالای ده سال دارند. همچنین، بر اساس توزیع آماری پاسخگویان بر اساس آشنایی با حسابرسی، نشان می‌دهد ۸۲/۱ درصد از نمونه آماری با حسابرسی داخلی آشنا یا کاملاً آشنا هستند.

۲-۵- آمار توصیفی

آمار توصیفی متغیرهای به کار برده شده این پژوهش در جدول ۳ ارائه شده است. با توجه به نتایج بالاترین میانگین در بین متغیرهای پژوهش، مربوط به اثربخشی حسابرسی داخلی و پایین‌ترین میانگین نیز متعلق به ارتباط بین حسابرسان داخلی و مستقل است. از نظر شاخص پراکندگی

بیشترین پراکندگی با انحراف استاندارد ۰/۸۳۴ متعلق به متغیر ارتباط بین حسابرسان داخلی و مستقل و کمترین پراکندگی با انحراف استاندارد ۰/۵۹۲ مربوط به استقلال حسابرسان داخلی است.

جدول (۳) آمار توصیفی پیرامون متغیرهای مستقل و وابسته الگو

شاخص‌های گرایش پراکندگی		شاخص‌های گرایش مرکزی		نقش	متغیرها
انحراف معیار	واریانس	میانگین	میانه		
۰/۷۴۳	۰/۵۵۳	۲/۵۰	۲/۶۴	وابسته	بهبود کنترل‌های داخلی
۰/۷۸۸	۰/۶۲۲	۱/۷۷	۱/۶۸	وابسته	بهبود مدیریت ریسک
۰/۷۰۶	۰/۴۹۹	۲/۷۰	۲/۹۲	مستقل / وابسته	اثربخشی حسابرسی داخلی
۰/۶۹۷	۰/۴۸۷	۲/۵۵	۲/۶	مستقل	حمایت مدیریت از حسابرسی داخلی
۰/۶۹۹	۰/۴۸۹	۲/۶۳	۲/۸	مستقل	صلاحیت حسابرسان داخلی
۰/۵۹۲	۰/۳۵۱	۲/۱۹	۲/۲۵	مستقل	استقلال حسابرسان داخلی
۰/۸۵۳	۰/۷۲۹	۲/۲۴	۲/۲۵	مستقل	اندازه‌ی حسابرسی داخلی
۰/۸۳۴	۰/۶۹۶	۱/۵۲	۱/۵۷	مستقل	ارتباط بین حسابرسان داخلی و مستقل

۳-۵- آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی

در این بخش برای آزمون قابلیت اعتماد یا پایایی پرسشنامه (طیف لیکرت ۵ تایی)، شاخص ضریب آلفای کرونباخ به کار می‌رود. آلفای کرونباخ در هر یک از متغیرهای پرسشنامه که بالاتر از ۰/۷ باشد قابل قبول است. با توجه به جدول ۴ تمامی متغیرها از آلفای قابل قبولی برخوردار هستند که بیانگر پایایی پرسشنامه مورد استفاده است. از آنجایی که ضریب آلفای کرونباخ یک معیار سنتی برای تعیین پایایی سازه‌ها است، روش PLS معیار مدرن‌تری نسبت به آلفای کرونباخ به نام پایایی ترکیبی را به کار می‌برد. این معیار توسط ورتس، لین و جوریسکوک (۱۹۷۴) معرفی شد و برتری آن نسبت به آلفای کرونباخ در این است که پایایی سازه‌ها نه به صورت مطلق بلکه با توجه به همبستگی سازه‌هایشان با یکدیگر محاسبه می‌شود. در نتیجه برای سنجش بهتر پایایی در روش PLS، هر دوی این معیارها به کار می‌شوند. در صورتی که مقدار پایایی ترکیبی برای هر سازه بالای ۰/۷ شود، نشان از پایداری درونی مناسب برای مدل‌های اندازه‌گیری دارد و مقدار کم‌تر از ۰/۶ عدم وجود پایایی را نشان می‌دهد (نونالی، یرنستین، ۱۹۹۴). ذکر این نکته ضروری است که پایایی ترکیبی در مدل‌سازی معادلات ساختاری، معیار بهتری از آلفای کرونباخ به شمار می‌رود (وینزی، ترینچرا، آماتو، ۲۰۱۰). زیرا در محاسبه ضریب آلفای کرونباخ در مورد هر سازه، تمامی شاخص‌های با اهمیت مساوی در محاسبات وارد می‌شوند. در حالی که برای محاسبه پایایی ترکیبی، شاخص‌ها با بار عاملی بیش‌تر، اهمیت زیادتری دارند. این موضوع موجب این می‌شود که مقادیر پایایی ترکیبی سازه‌ها معیار واقعی‌تر و دقیق‌تری نسبت به آلفای کرونباخ آن‌ها باشد. جدول ۴ نتایج بررسی آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی را نشان می‌دهد.

جدول (۴) ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی

معیارها	آلفای کرونباخ	پایایی مرکب (CR)
بهبود کنترل‌های داخلی	۰/۸۹۶	۰/۷۴۳
بهبود مدیریت ریسک	۰/۷۲۴	۰/۷۸۱
اثربخشی حسابرسی داخلی	۰/۸۷۶	۰/۸۲۹
حمایت مدیریت از حسابرسان داخلی	۰/۷۵۵	۰/۷۱۱
صلاحیت حسابرسان داخلی	۰/۷۹۵	۰/۸۴۴
استقلال حسابرسان داخلی	۰/۷۰۳	۰/۹۱۸
اندازه‌ی حسابرسی داخلی	۰/۷۵۵	۰/۷۵۸
ارتباط بین حسابرسان داخلی و مستقل	۰/۷۴۵	۰/۸۱۶

طبق این جدول، ضریب آلفای کرونباخ همه‌ی متغیرها از ۰/۷ بیش‌تر است. بنابراین پایداری درونی بالا را نتیجه می‌دهد. همچنین ضریب پایایی ترکیبی همه متغیرها بیش‌تر از ۰/۷ می‌باشد که این نشان از پایداری درونی مناسب برای الگوهای اندازه‌گیری است.

۴-۵- آمار استنباطی

با توجه به مراحل انجام شده در نرم افزار Smart PLS و مؤلفه‌های موجود، نهایتاً زمانی مؤلفه‌ها مورد تأیید قرار خواهند گرفت که ضرایب معناداری آزمون، معنادار و ضریب مسیر مربوط به هر مؤلفه مثبت باشد. در صورتی که عدد آماره معنادار بیش‌تر از ۱/۹۶ باشد، مؤلفه‌ی پژوهش در سطح اطمینان ۰/۹۵ تأیید خواهد شد. در جدول ۵ ضریب مسیر و آماره‌ی معناداری متغیرهای درون‌زا و برون‌زای الگو آورده شده است.

جدول (۵) ضریب مسیر و آماره‌ی معناداری متغیرهای الگو

شماره فرضیه	متغیر		نتیجه فرضیه
	برون‌زا (مستقل)	درون‌زا (وابسته)	
اول	حمایت مدیریت از حسابرسی داخلی	اثربخشی حسابرسی داخلی	پذیرفته می‌شود
دوم	صلاحیت حسابرسان داخلی	اثربخشی حسابرسی داخلی	پذیرفته می‌شود
سوم	استقلال حسابرسان داخلی	اثربخشی حسابرسی داخلی	پذیرفته می‌شود
چهارم	اندازه‌ی حسابرسی داخلی	اثربخشی حسابرسی داخلی	پذیرفته می‌شود
پنجم	ارتباط بین حسابرسان داخلی و مستقل	اثربخشی حسابرسی داخلی	پذیرفته می‌شود
ششم	اثربخشی حسابرسی داخلی	بهبود مدیریت ریسک	پذیرفته نمی‌شود
هفتم	اثربخشی حسابرسی داخلی	بهبود کنترل‌های داخلی	پذیرفته می‌شود

با توجه به یافته‌های پژوهش که در جدول ۵ نشان داده شده است، نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی اول نشان می‌دهد با توجه به آماره‌ی آزمون به‌دست آمده ۵/۷۸ و بزرگ‌تر بودن آن از ۱/۹۶ فرضیه‌ی پژوهش مبنی بر «رابطه‌ی معنادار حمایت مدیریت از حسابرسی داخلی با اثربخشی حسابرسی داخلی» پذیرفته می‌شود. با توجه به مثبت بودن ضریب به‌دست آمده (۰/۲۰۱) تأثیر مستقیم وجود دارد.

نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی دوم نشان می‌دهد با توجه به آماره‌ی آزمون به‌دست آمده ۲/۴۴ و بزرگ‌تر بودن آن از ۱/۹۶ فرضیه‌ی پژوهش مبنی بر «رابطه‌ی معنادار صلاحیت کارکنان حسابرسی داخلی با اثربخشی حسابرسی داخلی» پذیرفته می‌شود. با توجه به مثبت بودن ضریب به‌دست آمده (۰/۳۴۶) تأثیر مستقیم وجود دارد.

نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی سوم نشان می‌دهد با توجه به آماره‌ی آزمون به‌دست آمده ۳/۵۱ و بزرگ‌تر بودن آن از ۱/۹۶ فرضیه‌ی پژوهش مبنی بر «رابطه‌ی معنادار استقلال حسابرسی داخلی با اثربخشی حسابرسی داخلی» پذیرفته می‌شود. با توجه به مثبت بودن ضریب به‌دست آمده (۰/۲۷۴) تأثیر مستقیم وجود دارد.

نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی چهارم نشان می‌دهد با توجه به آماره‌ی آزمون به‌دست آمده، ۲/۷۹ و بزرگ‌تر بودن آن از ۱/۹۶ فرضیه‌ی پژوهش مبنی بر «رابطه‌ی معنادار اندازه‌ی حسابرسی داخلی با اثربخشی حسابرسی داخلی» پذیرفته می‌شود. با توجه به مثبت بودن ضریب به‌دست آمده (۰/۳۱۱) تأثیر مستقیم وجود دارد.

نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی پنجم نشان می‌دهد با توجه به آماره‌ی آزمون به‌دست آمده، ۴/۰۶ و بزرگ‌تر بودن آن از ۱/۹۶ فرضیه‌ی پژوهش مبنی بر «رابطه‌ی معنادار ارتباط حسابرسان داخلی و حسابرسان مستقل با اثربخشی حسابرسی داخلی» پذیرفته می‌شود. با توجه به مثبت بودن ضریب به‌دست آمده (۰/۲۸۸) تأثیر مستقیم وجود دارد.

نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی ششم نشان می‌دهد با توجه به آماره‌ی آزمون به‌دست آمده، ۱/۱۹ و کوچک‌تر بودن آن از ۱/۹۶ فرضیه‌ی پژوهش مبنی بر «تأثیر معنادار اثربخشی حسابرسی داخلی بر بهبود عملکرد مدیریت ریسک» پذیرفته نمی‌شود.

نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی هفتم نشان می‌دهد با توجه به آماره‌ی آزمون به‌دست آمده، ۱۵/۴۲ و بزرگ‌تر بودن آن از ۱/۹۶ فرضیه‌ی پژوهش مبنی بر «رابطه‌ی معنادار اثربخشی حسابرسی داخلی و بهبود کنترل‌های داخلی بانک کشاورزی» پذیرفته می‌شود. با توجه به مثبت بودن ضریب به‌دست آمده (۰/۴۳۵) تأثیر مستقیم وجود دارد.

۵-۵- یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه‌ها

هدف این مقاله بررسی عوامل اثرگذار بر اثربخشی حسابرسی داخلی در بانک کشاورزی و ارزیابی جایگاه آن در مدیریت ریسک و ساختار کنترل‌های داخلی در بانک مذکور بود. در این راستا هفت فرضیه ارائه شد که یافته‌های حاصل از آزمون آن‌ها به شرح زیر می‌باشد:

یافته‌ی این پژوهش در خصوص آزمون فرضیه‌ی اول نشان داد که حمایت مدیریت از حسابرسان

داخلی بر اثربخشی حسابرسی داخلی تأثیر مثبت و معنادار دارد. از این یافته نتیجه می‌شود که حمایت‌های مدیریت از حسابرسی داخلی باعث خواهد شد تا آنان با استقلال بیشتر به جنبه‌های مورد نیاز برای بررسی، دسترسی داشته و بتوانند با بررسی مؤثر و به موقع از اتلاف منابع جلوگیری کرده و موجبات افزایش کارایی و اثربخشی فعالیت‌های سازمان را فراهم آورند (شمشیری‌یگانه، ۱۳۹۴). نتایج حاصل از این فرضیه با پژوهش‌های دروگالاس و همکاران (۲۰۱۵)، چن و همکاران (۲۰۲۰)، اخروی‌جوقان و همکاران (۱۳۹۷)، سلیمانی‌امیری و طاهری (۱۳۹۷)، فتحی‌اللهمی و آقای (۱۳۹۶)، کیان‌مهر و نصیرزاده (۱۳۹۵) و گرجی‌فرد (۱۳۹۱) همسو است.

یافته‌ی این پژوهش در خصوص آزمون فرضیه‌ی دوم نشان داد که صلاحیت حسابرسان داخلی بر اثربخشی حسابرسی داخلی تأثیر مثبت و معنادار دارد. این یافته متأثر از این مورد است که استفاده از حسابرسان با صلاحیت حرفه‌ای باعث می‌شود اثربخشی حسابرسی داخلی افزایش یابد. در این راستا، صلاحیت‌های آموزشی، صلاحیت‌های حرفه‌ای، تجربه کار در زمینه‌ی حسابرسی داخلی، توسعه‌ی مداوم و میانگین ساعات آموزش سالانه باعث افزایش اثربخشی حسابرسی داخلی می‌شود (شمشیری‌یگانه، ۱۳۹۴). نتایج حاصل از این فرضیه با پژوهش‌های مسکنی و عبدلی (۱۳۹۹)، چن و همکاران (۲۰۲۱)، اخروی‌جوقان و همکاران (۱۳۹۷)، سلیمانی‌امیری و طاهری (۱۳۹۷)، کیان‌مهر و نصیرزاده (۱۳۹۵) و دروگالاس و همکاران (۲۰۱۵) همسو می‌باشد. نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی سوم بیانگر این بود که استقلال حسابرسان داخلی بر اثربخشی حسابرسی داخلی تأثیر مثبت و معنادار دارد. عامل اصلی برای توانمندی حسابرسی داخلی، استقلال آن است. مدیریت باید این عامل را به رسمیت بشناسد و با تأمین جایگاه مناسب حسابرسی داخلی در ساختار سازمانی، نسبت به استقلال واحد حسابرسی داخلی اطمینان دهد. نتایج حاصل از این فرضیه با پژوهش‌های اخروی‌جوقان و همکاران (۱۳۹۷)، کیان‌مهر و نصیرزاده (۱۳۹۵)، موکاتاش (۲۰۱۱)، برتون و همکاران (۲۰۱۴) و دروگالاس و همکاران (۲۰۱۵) همسو و با پژوهش‌های فتحی‌اللهمی و آقای (۱۳۹۶) و شمشیری‌یگانه (۱۳۹۴) متفاوت می‌باشد. یکی از دلایل تفاوت این است که از دیدگاه پرسش‌شوندگان استقلال حسابرسی داخلی در سطح شرکت‌ها رعایت نمی‌شود و موضوعی نیست که مورد توجه جدی قرار گرفته باشد و دلیل دیگر، تصویری که برای برخی از پاسخ‌دهندگان که در بخش حسابرسی یا مالی کار می‌کنند پیش می‌آید این است که به دلیل برون‌سپاری (توسط حسابرسان خارج از سازمان) بخشی از کار، دیگر به کار آن‌ها نیازی نیست.

نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی چهارم نشان داد که اندازه‌ی حسابرسی داخلی بر اثربخشی حسابرسی داخلی تأثیر مثبت و معنادار دارد. وجود کارکنان و منابع کافی در واحد حسابرسی داخلی، باعث می‌شود کارکنان حسابرسی داخلی بتوانند مسئولیت‌هایشان را با موفقیت انجام دهند. بنابراین نتیجه‌گیری می‌شود که اندازه‌ی بزرگ‌تر حسابرسی داخلی موجب اثربخشی بیشتر حسابرسی می‌شود. نتایج حاصل از این فرضیه با پژوهش‌های چن و همکاران (۲۰۲۱)، اخروی‌جوقان و همکاران (۱۳۹۷) همسو و با نتیجه‌ی پژوهش شمشیری‌یگانه (۱۳۹۴) که تعداد کم حسابرسان داخلی (اندازه واحد) بر اثربخشی حسابرسی داخلی تأثیر معکوس دارد، مخالف است.

یافته‌ی این پژوهش در خصوص آزمون فرضیه‌ی پنجم نشان داد که ارتباط حسابرسان داخلی و مستقل بر اثربخشی حسابرسی داخلی تأثیر مثبت و معنادار دارد. حسابرسان مستقل در جریان برنامه‌ریزی حسابرسی، باید از کار واحد حسابرسی داخلی در زمینه‌های خاصی که ظاهراً به حسابرسی مستقل صورت‌های مالی مربوط می‌شود، یک ارزیابی مقدماتی به عمل آورد. از آنجا که برخی از ابزارهای دستیابی به هدف‌های مورد نظر حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی یکسان است، پاره‌ای از کارهای واحد حسابرسی داخلی می‌تواند در تعیین نوع و ماهیت، زمان‌بندی اجرا و حدود روش‌های حسابرسی حسابرسان مستقل مفید واقع شود. نتایج حاصل از این فرضیه با پژوهش‌های مسکنی و عبدلی (۱۳۹۹)، اخروی‌جوقان و همکاران (۱۳۹۷)، کیان‌مهر و نصیرزاده (۱۳۹۵) و محمدصلاح و همکاران (۲۰۱۵) همسو و با پژوهش شمشیری‌یگانه (۱۳۹۴) متفاوت می‌باشد. یکی از دلایل این موضوع از دیدگاه پرسش‌شوندگان این است که حسابرسان مستقل هر اندازه با حسابرسان داخلی ارتباط داشته باشند، در بررسی‌های خود برای جمع‌آوری شواهد به نتایج کار حسابرسان داخلی اتکا نمی‌کنند.

نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی ششم نشان داد که اثربخشی حسابرسی داخلی بر بهبود مدیریت ریسک در بانک کشاورزی تأثیر معناداری ندارد. باید توجه داشت به دلیل اینکه فعالیت بانک‌ها و ایفای نقش در بازارهای پولی و سرمایه آن‌ها را در معرض مخاطرات و ریسک‌های خاصی قرار داده است که برای ادامه‌ی فعالیت بانک مهم به‌شمار می‌رود. به این منظور باید به شناسایی، ارزیابی و کنترل ریسک‌های مختلف در حوزه‌های بانکی پرداخت. واحد حسابرسی داخلی در بانک باید به ارزیابی فرآیندهای مدیریت ریسک بپردازد. زیرا این امر مهم در فعالیت حسابرسی داخلی بانک کشاورزی مغفول مانده است. نتایج حاصل از این فرضیه با پژوهش اکارو و همکاران (۲۰۱۷) همسو و با پژوهش فتحی‌عبداللهی و آقایی (۱۳۹۶) متفاوت است. زیرا این تصور وجود دارد که مدیران بانک تخصص زیادی در زمینه‌ی حسابداری و مالی ندارند و این عدم تخصص باعث می‌شود که آشنایی زیادی با حسابرسی داخلی نداشته باشند.

نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی هفتم نشان داد که اثربخشی حسابرسی داخلی بر بهبود کنترل‌های داخلی در بانک کشاورزی تأثیر مثبت و معنادار دارد. سازمان‌هایی که از واحد حسابرسی داخلی اثربخش برخوردار باشند، ارزیابی بهتری نسبت به شناسایی خطرهای محیط کسب و کار، فرآیندها و سیستم تجاری خود دارند بنابراین اقدام‌های اصلاحی مناسب را به منظور بهبود مستمر محیط کسب و کار خود به کار می‌بندند. نتایج حاصل از این فرضیه با پژوهش‌های موکاتاش (۲۰۱۱) و برتون و همکاران (۲۰۱۴) همسو است.

۶- پیشنهادها و محدودیت‌های پژوهش

۶-۱- پیشنهادهای کاربردی

۱- با توجه به یافته‌ی جدول ۵ و اهمیت عوامل اثربخشی حسابرسی داخلی و صلاحیت کارکنان آن، توصیه می‌شود که شرکت‌ها در راستای جذب نیروهای با صلاحیت علمی و باتجربه

اقدام و به این عوامل توجه ویژه نمایند.

۲- با توجه به یافته فرضیه‌ی سوم و نتایج جدول ۵، با فراهم آوردن امکان دسترسی نامحدود کارکنان حسابرسی داخلی به اعضای هیأت مدیره بانک، مدیران ارشد و کارکنان بانک و همچنین دسترسی نامحدود به اسناد و مدارک مورد نیاز برای بررسی و صدور گزارش حسابرسی بدون اعمال نظر و دخالت دیگران، زمینه استقلال بیش‌تر و اثربخشی حسابرسی داخلی ایجاد شود.

۳- برای اثربخشی بیش‌تر حسابرسی داخلی با فراهم آوردن امکان استخدام تعداد کافی کارکنان با تجربه در بخش حسابرسی داخلی، در نظر گرفتن بودجه‌ی مناسب برای این بخش (از نظر زمان و هزینه) و فراهم آوردن امکانات و تجهیزاتی نظیر دسترسی به ابزار و فن‌آوری‌ها و نرم‌افزارهای رایانه‌ای، امکان صدور مناسب و به‌موقع گزارش حسابرسی و ارسال به شعب برای پیگیری یافته‌ها را فراهم آورند.

۲-۶- پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده

اینک پس از پایان یافتن پژوهش حاضر و روشن شدن جنبه‌های مختلف موضوع می‌توان برای پژوهش‌های بعدی پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه کرد:

۱- از آن‌جا که این پژوهش مؤلفه‌های اثربخشی حسابرسی داخلی را به طور کلی مورد بررسی قرار داد، پیشنهاد می‌شود هر یک از این مؤلفه‌ها به صورت تخصصی و جداگانه در بانک‌ها، مورد مطالعه قرار گیرد.

۲- بررسی تأثیر عملکرد حسابرسی داخلی بر کاهش بندهای حسابرسی مستقل در بانک‌ها.

۳- بررسی تأثیر برون‌سپاری حسابرسی داخلی بر عملکرد حسابرسی داخلی بانک‌ها.

۴- بررسی موانع استقرار مدیریت ریسک در بانک‌ها و مؤسسات مالی از دیدگاه خبرگان بانکی.

۳-۶- محدودیت‌های پژوهش

انجام هر پژوهشی محدودیت‌هایی دارد که برخاسته از شرایط محیطی و زمانی است و ممکن است انجام پژوهش را با چالش‌ها و مشکلاتی روبرو کند. این پژوهش هم از این محدودیت‌ها مبرا نبوده و بعضی از آن‌ها به شرح زیر است:

در زمینه‌ی پژوهش فعالیت علمی مشابه که در برگیرنده تمام متغیرهای پژوهش باشد وجود نداشت و بنابراین پژوهشگر برای گردآوری اطلاعات با محدودیت منابع مواجه بوده است.

با توجه به اینکه بخشی از پژوهش مربوط به اثربخشی حسابرسی داخلی بر اساس پرسشنامه انجام گرفته و بخش دیگر آن بر اساس روش تحلیل محتوای علی باید انجام می‌گرفت که در این خصوص، نیاز به تعداد ۵۰ درصد از گزارش‌های حسابرسی داخلی سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ شعب درجه‌ی ۱، ۲ و ۳ بانک کشاورزی استان فارس به منظور بررسی موارد رفع شده در خصوص یافته‌های مندرج در گزارش‌ها و مقایسه عدم تکرار موارد مطرح در گزارش‌های سال ۱۳۹۷ پیش‌بینی شده بود که به دلیل عدم همکاری بانک کشاورزی در این رابطه، این امر برای پژوهشگر محقق نگردید.

منابع

- اخروی جوقان، ا.، رحیمیان، ن.، و قره‌داغی، م. (۱۳۹۷). عوامل مؤثر بر اثربخشی حسابداری داخلی از دیدگاه اعضاء کمیته حسابداری. بررسی‌های حسابداری و حسابداری، (۳) ۲۵، ۳۱۱-۳۲۶.
- انجمن حسابرسان داخلی. (۱۳۹۱). استانداردهای بین‌المللی حسابداری داخلی انجمن حسابرسان داخلی (به انضمام آئین رفتار حرفه‌ای) (احمد عالی‌نژاد، مترجم). تهران.
- اداره مطالعات و کنترل ریسک بانک تجارت. (۱۳۸۶). مدیریت ریسک در بانکداری، تهران: انتشارات جهانگیر، چاپ اول.
- انجمن حسابرسان داخلی. (۲۰۱۳). استانداردهای بین‌المللی حسابداری داخلی (احمد عالی‌نژاد، مترجم). تهران.
- انصاری، ع.، و ده‌پادگاری، س. ی. (۱۳۸۹). بررسی اثربخشی حسابداری داخلی و نقش فن‌آوری اطلاعات در آن: مطالعه موردی شرکت سهامی بیمه ایران. دانش و پژوهش حسابداری، ۲۲، ۸-۱۱.
- ایمانی‌برندقی، ک.، حسینی‌غنچه، ج.، و جاویدی‌اصل، ع. (۱۳۹۴). بررسی نقش حسابرسان داخلی بر شفافیت صورت‌های مالی بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مطالعات مدیریت و حسابداری، ۱، ۶۵-۷۷.
- بزرگ‌اصل، م. (۱۳۸۰). بیانیه مفاهیم استقلال - چارچوب نظری استقلال حسابرسان. حسابرس، ۱۳، ۷-۱.
- حساس‌یگانه، ی. (۱۳۸۸). فلسفه حسابداری. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- دری، ب.، و حمزه‌ای، ا. (۱۳۸۹). تعیین استراتژی پاسخ به ریسک در مدیریت ریسک به وسیله تکنیک ANP (مطالعه موردی: پروژه توسعه میدان نفتی آزادگان شمالی). مدیریت صنعتی، (۴) ۲، ۷۵-۹۲.
- زمان، ا. (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر بر اثربخشی حسابداری داخلی. (پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری)، دانشگاه تهران، تهران.
- زندحسامی، ح.، و ساوجی، آ. (۱۳۹۱). مدیریت ریسک در مدیریت زنجیره تأمین. مدیریت توسعه و تحول، ۹، ۳۷-۴۴.
- سلیمانی‌امیری، غ.، و طاهری، م. (۱۳۹۷). رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر کیفیت فعالیت حسابداری داخلی: مدل تحلیل شبکه (ANP). دانش حسابداری، (۷۱) ۱۸، ۱۴۹-۱۷۴.
- شمشیری‌یگانه، س. (۱۳۹۴). عوامل مؤثر بر اثربخشی حسابداری داخلی در شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های تابعه. (پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری)، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران.
- فتحی‌عبداللهی، ا.، و آقایی، م. ع. (۱۳۹۶). بررسی اثربخشی حسابداری داخلی در عملکرد مدیریت ریسک و کنترل سازمان‌های دولتی. مدیریت سازمان‌های دولتی، (۵) ۳، ۸۱-۹۴.
- کمالی‌زارع، ع.، و ارباب‌سلیمانی، ع. (۱۳۹۳). حسابداری داخلی اثربخش. تهران: مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابداری سازمان حسابداری، ۱۳۶، ۱-۲۳۶.
- کمیته تدوین استانداردهای حسابداری. (۱۳۹۷). استانداردهای حسابداری. تهران: انتشارات سازمان

حسابرسی.

کمیته‌ی تدوین استانداردهای حسابرسی. (۱۳۹۳). استانداردهای حسابرسی، سایر خدمات اطمینان‌بخشی و خدمات مرتبط. تهران، سازمان حسابرسی (کمیته‌ی تدوین استانداردهای حسابرسی).
 گرجی‌فرد، ا. (۱۳۹۱). بررسی تحلیلی اثربخشی حسابرسی داخلی در شرکت نفت مناطق مرکزی ایران و شرکت‌های تابعه. (پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری)، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت. مرودشت. لمبی، ن. (۱۳۹۰). کنترل‌های داخلی از گذشته تا امروز (رضا قنبریان، مترجم). حسابدار، ۴۹-۵۳.
 محرابی، ل. (۱۳۸۹). مدیریت ریسک در نظام بانکداری بدون ربا با تأکید بر ریسک اعتباری. تازه‌های اقتصاد، ۱۳۰، ۷۰-۷۷.

محمد، ا. (۱۳۹۳). شناسایی عوامل مؤثر بر اثربخشی حسابرسی داخلی در دستگاه‌های دولتی حکومت اقلیم کردستان - عراق. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد حسابداری)، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی، قزوین. مسکنی، م. و عبدلی، م. ر. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر انگیزه رقابتی مدیرعامل بر ارتباط سوگیری‌های رفتاری مدیران با ضعف سیستم کنترل داخلی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. راهبرد مدیریت مالی، ۲۹ (۸)، ۱۵۵-۱۳۵.

مشایخی، ب.، حسن‌زاده، ش.، امینی، ی.، و منتی، و. (۱۳۹۴). تأثیر همکاری حسابرسی داخلی در به‌موقع بودن گزارش حسابرسی مستقل. حسابرسی: نظریه و عمل، ۲(۳)، ۹۱-۱۰۹.
 نصرالهی، ع. (۱۳۹۴). اثربخشی حسابرسی داخلی در بهبود کنترل‌های داخلی با تأکید بر کاهش تقلب در بانک ملی ایران. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران.

Abdulrahman, A., Brierley, J., and Gwilliam, D. (2004). An Examination of the Relationship between Internal and External Audit in the Saudi Arabian Corporate Sector. *Managerial Auditing Journal*, 19(7), 929-944.

Adams, M. B. (1994). Agency Theory and the Internal Audit. *Managerial Auditing Journal*, 9(8), 8-12.

Ahmad, H. N., Othman, R., Othman, R. and Jusoff, K. (2012). The Effectiveness of Internal Audit in Malaysian Public Sector. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 5(9), 53-62.

Ali, A., Gloeck, J., Ali, A., Ahmi, A., and Sahdan, M. (2007). Internal Audit in State and Local Governments of Malaysia. *Southern African Journal of Accountability and Auditing Research*, 7, 25-27.

Alqaraleh, M. H. S., Norsiah, Ahmad, Syamsul Azri, B. A. R., and Thuneibat, M. (2018). The Effect of the Internal Audit on the Accounting Disclosure in Jordanian Banks. *International Journal for Research in Business, Management and Accounting*, 4(5), 1-13.

Ansari, A., & Dehyadegari, S. E. (2010). Investigating the effectiveness of internal auditing and the role of information technology in it: A case study of Iran Insurance Company. *Journal of Accounting Knowledge and Research*, 22, 8-11. (In Persian)

Asare, T. (2009). Internal Auditing in the Public Sector: Promoting Good Governance and Performance Improvement. *International Journal on Governmental Financial*, 1, 15-28.

Association of Internal Auditors. (2012). *International Standards on Internal Auditing*. Association of Internal Auditors (including the Code of Professional Conduct) (Translated by Alinejad, A.), Tehran. (In Persian)

Association of Internal Auditors. (2013). *International Standards on Internal Auditing*

(Translated by Alinejad, A.), Tehran. (In Persian)

Auditing Standards Development Committee. (2014). Auditing standards, other assurance services and related services. Tehran, Auditing Organization (Auditing Standards Development Committee). (In Persian)

Auditing Standards Development Committee. (2018). Auditing standards. Tehran: Audit Organization Publications. (In Persian)

Basel Committee on Banking Supervision. (1997). Core Principles for Effective Banking Supervision. Retrieved January 25, 2019, from www.bis.org

Basel Committee on Banking Supervision. (2002). Internal Audit in Banks and the Supervisor's Relationship with Auditors: A Survey. Retrieved January 25, 2019, from www.bis.org

Basel Committee on Banking Supervision. (2012). The Internal Audit Function in Banks. Bank for International Settlements, Retrieved December 1, 2018, from www.bis.org.

Belay, Z. (2007). Effective Implementation of Internal Audit Function to Promote Good Governance in the Public Sector. Ethiopian Civil Service College Research, Publication Consultancy Coordination Office, Conference Paper, Addis Ababa, Ethiopia. Retrieved December 18, 2018, from www.researchgate.net/publication/256000163.

Bozorg Asl, M. (2001). Statement of Independence Concepts - Theoretical Framework of Auditor Independence. Auditor Journal, 13: 1-7. (In Persian)

Burnaby, P., and Hass, S. (2009). A Summary of the Global Common Body of Knowledge 2006 (CBOK) Study in Internal Auditing, Managerial Auditing Journal, 24(9), 813-34.

Burton, F. G., Matthew, W. S., Scott, L. S., and David, A. W. (2014). Recruiting Internal Auditors: The Effects of Using the Internal Audit Function as a Management Training Ground and Performing Consulting Services. American Accounting Association, 29(1), 115-140.

Calvi, G., and Kirimkan, E. (2015). Risk Management Graduation Model for Microfinance Institutions (MFIs). Risk Management Initiative.

Chartered Institute of Internal Auditors. (2013) Effective Internal Audit in the Financial Services Sector. Retrieved April 8 2019, from www.na.theiia.org/standards-guidance.

Chen, H., Yang, D., Zhang, J. H., & Zhou, H. (2020). Internal controls, risk management, and cash holdings. Journal of Corporate Finance, 64, 101695.

Chen, S., Li, Z., Han, B., & Ma, H. (2021). Managerial ability, internal control and investment efficiency. Journal of Behavioral and Experimental Finance, 100523.

Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission. (2013). Internal Control Integrated Framework. Retrieved January 20, 2019, from <https://www.coso.org/Pages/ic.aspx>.

Dari, B., & Hamzaei, A. (2010). Determining the risk response strategy in risk management by ANP technique (Case study: North Azadegan oil field development project). Journal of Industrial Management, 2(4): 75-92. (In Persian)

Drogalas, G., Karagiorgos, T., and Arampatzis, K. (2015). Factors Associated with Internal Audit Effectiveness: Evidence from Greece. Journal of Accounting and Taxation, 7(7), 113-122.

Fathi Abdollahi, A., & Aghaei, M. A. (2017). Investigating the effectiveness of internal auditing in the performance of risk management and control of government organizations. Management of Government Organizations Journal, 3(5): 81-94. (In Persian)

Gorji Fard, A. (2012). Analytical study of the effectiveness of internal audit in the Central

Iranian Oil Company and its subsidiaries. (Master Thesis in Accounting), Islamic Azad University, Marvdasht Branch, Marvdasht. (In Persian)

Hailemariam, S. (2014). Determinants of Internal Audit Effectiveness in the Public Sector, Case Study in Selected Ethiopian Public Sector Offices. Msc Thesis, Jimma University, Ethiopia.

Hasas Yeganeh, Y. (2009). Philosophy of Auditing. Tehran: Scientific and Cultural Publications. (In Persian)

Imani Brandagh, K., Hosseini Ghoncheh, J., & Javidi Asl, A. (2015). Investigating the role of internal auditors on the transparency of financial statements of banks listed on the Tehran Stock Exchange. Journal of Management and Accounting Studies, 1, 65-77. (In Persian)

Institute of Internal Auditors (IIA), (2010). International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing. Retrieved November, 2018, from <http://www.theiia.org/guidance/standards-and-guidance>.

Institute of Internal Auditors (IIA), (2011). International standards for the Professional Practice of internal auditing. Retrieved November 5, 2018, from <http://www.theiia.org/guidance/standards-and-guidance>.

Institute of Internal Auditors (IIA), (2012). International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing, Retrieved November 5, 2018, from <http://www.theiia.org/guidance/standards-and-guidance>.

Jaekson, S. B., and Pitman, M. K. (2006). Auditors and Earing Management. The CPA journal, 5(1), 73-87

Kamali Zare, A., & Arbab Soleimani, A. (2014). Effective Internal Auditing. Tehran: Accounting and Auditing Research Center of the Auditing Organization, 136: 1-236. (In Persian)

Kristo, E. (2013). Survey on Bank Internal Audit Function. European Scientific Journal, 9(13), 70-77.

Lambi, N. (2011). Internal controls from the past to the present. (Translated by Ghanbarian, R.), Accountant Journal, 49-53. (In Persian)

Mashayekhi, B., Hassanzadeh, S., Amini, Y. & Mennati, V. (2015). The effect of internal audit cooperation on the timeliness of the independent audit report. Audit: Theory and Practice, 2(3): 91-109. (In Persian)

Maskani, M. & Abdoli, M. R. (2020). Investigating the effect of CEO's competitive motivation on the relationship between managers' behavioral biases and the weakness of the internal control system in companies listed on the Tehran Stock Exchange. Journal of Financial Management Strategy, 29 (8): 135-155. (In Persian)

Mehrabi, L. (2010). Risk management in the interest-free banking system with emphasis on credit risk. Journal of Economic Innovations, 130: 70-77. (In Persian)

Mohamad Salah, R., Sukoharsono, E. G., and Abdul Ghofar. (2015). The Impact of Competencies, Risk Management and Auditors Interaction on Internal Audit Effectiveness in Libyan Commercial Banks. International Journal of Accounting and Business Society, 23(1), 1-19.

Mohammad, A. (2014). Identifying the effective factors on the effectiveness of internal audit in the government agencies of the Kurdistan-Iraq Regional Government. (Master Thesis in Accounting), Imam Khomeini International University, Qazvin. (In Persian)

Muqattash, R. (2013). Audit Committees Effectiveness and its Impact on the Objectivity of

the Internal Auditors: Evidence from United Arab Emirates. *Journal of Finance and Accounting*, 16(4), 23-31.

Muqattash, R. (2011). The Effect of the Factors in the Internal Audit Department on the Internal Auditors Objectivity in the Banks Operating in the United Arab Emirates: (A Field Study). *Research Journal of Finance and Accounting*, 6(3), 92-100.

Nasrollahi, A. (2015). The effectiveness of internal audit in improving internal controls with emphasis on reducing fraud in Iran Melli Bank. (Master Thesis), Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran. (In Persian)

Okaro, S. C., Okafor, G. O., Nwanna, I. O., and Igbinoia, I. M. (2017), Empowering the Internal Audit Function for Effective Role in Risk Management: A Study of Micro Finance Banks in Anambra State, South East, Nigeria, *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 7(3), 14-23.

Okhravi Choqan, A., Rahimian, N., Qaradaghi, M. (2018). Effective factors on internal auditing effectiveness from the perspective of audit committee members. *Journal of Accounting and Auditing Reviews*, 25(3): 311-326. (In Persian)

Payne, G. T. and Petrenko, O. V. (2020). Agency Theory in Business and Management Research. *Business and Management*, 1, 1-20.

Poltak, S., sudarma, M., and Purwanti, L. (2019). The Determinants of the Effectiveness of Internal Audits with Management Support as the Moderating Variable. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 6(1), 33-51.

Retrieved November 3, 2018, from www.microfinancegateway.org/library/risk-management-graduation-model-microfinance-institutions-mfis.

Risk Studies and Control Office of Tejarat Bank. (2005). *Risk Management in Banking*. Tehran: Jahangir Publications, First Edition. (In Persian)

Sawyer, L. B., Dittenhofer, M., and Scheiner, J. (2003). *Sawyer's Internal Auditing*. 5th ed. Altamonte Springs, FL: The Institute of Internal Auditors.

Sawyer, L.B. (1995). An Internal: Audit philosophy. *Internal Auditor*, 52(4), 46-55.

Shamshiri Yeganeh, S. (2005). Factors affecting the effectiveness of internal auditing in the National Iranian Oil Company and its subsidiaries. (Master Thesis in Accounting), Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran. (In Persian)

Soleimani Amiri, G., & Taheri, M. (2018). Ranking of Factors Affecting the Quality of Internal Audit Activities: Network Analysis Model (ANP). *Journal of Accounting Knowledge*, 18(71): 149-174. (In Persian)

Stewart, J., and Subramaniam, N. (2010). Internal Audit Independence and Objectivity: Emerging Research Opportunities. *Managerial Auditing Journal*, 25(4), 328-360.

Zaman, A. (2015). Investigating the effective factors on the effectiveness of internal auditing. (Master Thesis in Accounting), University of Tehran, Tehran. (In Persian)

Zand Hesami, H., & Savoji, A. (2012). Risk management in supply chain management. *Journal of Development and Transformation Management*, 9:37-44. (In Persian)